

บทที่ 3

กรณีศึกษาการประท้วงในชุมชนหนองแสง

กรณีศึกษา กรณีแรกเป็นการประท้วงเพื่อขับไล่โรงสารวัตรสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสงในปีพ.ศ.2536-2537 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาที่ทับถมมานาน นั่นก็คือ ปัญหาการคอร์รัปชันเรียกรับสินบน และการกดขี่ข่มเหงประชาชนซึ่งหน่วยงานราชการต้นสังกัดและหน่วยงานบังคับบัญชา ไม่สามารถจัดการกับปัญหาให้เป็นที่ยพอใจของประชาชนได้ ทั้งๆที่ประชาชนทั้งหลายเหล่านั้นต้องเผชิญกับปัญหามากมายหลายประการอยู่แล้ว ทั้งการศึกษาและรายได้ต่ำ การได้รับบริการทางด้านสุขภาพจากหน่วยงานของรัฐยังไม่ครอบคลุมอย่างทั่วถึง แล้วยังมีมาฆาตกรรมกำลังใจจากการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่คุ้มครองดูแลสวัสดิภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจึงเป็นปัญหาที่สร้างความไม่พอใจและทำให้ชาวบ้านโนนเชียงคำ ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง เริ่มออกมาเคลื่อนไหว และมีการระดมพันธมิตรผู้สนับสนุนการดำเนินการที่หลากหลายเป็นกลุ่มชุมนุมเพื่อประท้วง

กรณีที่สอง เป็นการประท้วงเพื่อความยุติธรรมในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เขตอำเภอหนองแสง ในปี พ.ศ.2538 ซึ่งถึงแม้จะมีบรรยากาศแตกต่างจากการประท้วงในกรณีแรก คือ ไม่ได้มีการสะสมปัญหาอันยาวนานแต่อย่างใด แต่เพื่อความยุติธรรมไปรุ่งใส ผู้นำประท้วงก็สามารถระดมพลังประชาชนให้เข้ามาสนับสนุนในกลุ่มประท้วง มีความพยายามในการจัดรูปแบบการประท้วง และองค์การการประท้วงปรากฏอย่างชัดเจนเป็นระบบ จึงนำมาศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทั้ง 2 กรณี เพื่อให้เห็นภาพของการประท้วงในชนบทได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

การประท้วงในชุมชนหนองแสง 2 กรณี นับเป็นก้าวแรกหรือเป็นจุดเริ่มต้นที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของประชาชน ในการต่อต้านหน่วยงานของรัฐที่มีลักษณะแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง มีหลายรูปแบบและปรากฏชัดอย่างเป็นระบบ ลักษณะของผู้นำและการจัดองค์การประท้วงก็เด่นชัด ทั้งนี้ เนื่องจากบริบททางสังคมและบรรยากาศทางการเมืองในช่วงดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้มีการเคลื่อนไหวเป็นอิสระมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนไม่สับสน ผู้ศึกษาจะได้แยกกรณีศึกษาออกเป็น 2 กรณี และทำการวิเคราะห์สรุปเปรียบเทียบการประท้วงทั้ง 2 กรณีโดยรวมอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสะดวกและให้เข้าใจการประท้วงในชนบทได้ดียิ่งขึ้นโดยจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ตามแนวทางดังนี้

1. จะแยกการประท้วง ออกเป็น 2 กรณี เพราะมีระยะเวลาที่เกิดแตกต่างกัน ถึงแม้หลังจากการประท้วงได้ประทุและเกิดขึ้น กระบวนการต่าง ๆ จะกินเวลาคาบเกี่ยวกันบ้างก็ตาม

2. อาศัยกรอบทฤษฎีการวิเคราะห์กระบวนการประท้วงในประเด็นต่อไปนี้

2.1 สาเหตุของการประท้วง เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง ที่ก่อให้เกิดหรือสนับสนุนให้เกิดการประท้วง

2.2 กลุ่มผู้ประท้วง ลักษณะรูปแบบ วิธีการประท้วง และเหตุการณ์สำคัญ เพื่อแสดงให้เห็นภาพว่า กลุ่มชาวบ้านได้มีการเคลื่อนไหวตลอดจนใช้ยุทธวิธีการเรียกร้องอย่างไรบ้าง

2.3 ผู้นำและองค์กรประท้วง เพื่อพิจารณาว่าในการประท้วงนั้น ได้มีการใช้อิทธิพลและภาวะผู้นำอย่างไรบ้างและได้มีการจัดรูปแบบขบวนการประท้วงเพื่อระดมพลังเพื่อหาเสียงสนับสนุนจากหน่วยอื่น ๆ อย่งไรบ้าง

2.4 การใช้นักข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และนักจัดรายการวิทยุ เพื่อสร้างความนิยมและความคุ้นเคยของปัญหาต่อสาธารณชน และเพื่อสร้างพลังสนับสนุนพันธมิตรตลอดจนสื่อมวลชน ต่างๆ

2.5 การโต้ตอบของหน่วยงานรัฐต่อการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มประท้วง

2.6 สรุปวิเคราะห์การเคลื่อนไหวทั้ง 2 กรณี เพื่อหาแบบแผนของกระบวนการประท้วง

3.1 กรณีประท้วงขับไล่โรงสารวัตรสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง ปี พ.ศ. 2536 - 2537

3.1.1 สาเหตุของการประท้วง

การก่อตัวของการประท้วงเกิดขึ้นในหมู่บ้านโนนเชียงค้ำ ตำบลทบกุง แล้วได้ย้ายมาปักหลักเป็นกลุ่มชุมนุมประท้วง บริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง เพื่อเรียกร้องให้มีการสอบสวน โรงสารวัตรสืบสวนสอบสวน สถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง เนื่องจาก การเรียกรับสินบนและการเลือกปฏิบัติหน้าที่ในการบริการประชาชน ซึ่งราษฎรบ้านโนนเชียงค้ำ

หมู่ 2 ตำบลทับกุง ประมาณร้อยละยี่สิบกว่าคนได้รวมกลุ่มกันยื่นข้อเสนอสืบสวน ร้องผู้กำกับกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง (พ.ต.ท. สมศักดิ์ ใจชอบ) เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2536 เพื่อให้สอบสวนข้อเท็จจริงให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน จากการที่ ร่องสารวัตรสืบสวนสอบสวน (ร.ต.ท. นภดล วิเศษศรี) ได้เรียกสืบสวนจากคดีทำร้ายร่างกาย เหตุเกิดในงานบุญประเพณีในบ้านทับกุง หมู่ 1 อำเภอหนองแสง ผู้ถูกกล่าวหาเป็นภรรยา โรงเรียนบ้านทับกุงนั่นเองแต่เป็นราษฎรบ้านโนนเชียงค้ำ โดยได้ทำร้ายร่างกายวัยรุ่นของบ้านทับกุง เนื่องจากเห็นสวมใส่เสื้อแจ๊คเก็ตมีลักษณะคล้ายของตัวเองที่ได้หายไปทุกประการ จึงสันนิษฐานว่าเด็กวัยรุ่นคนดังกล่าวขโมยเสื้อแจ๊คเก็ตของตนไป และหลังจากได้ไปขอคืนดี ๆ ไม่ให้เลยลงมือชกต่อยทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บ ครั้นต่อมาเมื่อทราบข้อเท็จจริงว่า เสื้อแจ๊คเก็ตดังกล่าวไม่ใช่ของตนจริงเพียงแต่มีลักษณะคล้ายมาก จึงยินยอมชดใช้ค่าเสียหาย โดยขอประนีประนอมความบันทึกตกลงค่าเสียหายต่อหน้าร้อยเวรผู้รับผิดชอบคดี ซึ่งได้แก่ ร่องสารวัตรสืบสวน ซึ่งได้เรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินสดสูงเกินความเป็นจริง ทั้ง ๆ ที่เป็นการทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บเพียงเล็กน้อย ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 โทษฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (พิชัย นิลทองคำ, 2535: 675) แต่ร้อยเวรเรียกปรับถึง 30,000 บาท ทั้งๆที่ไม่มีกฎหมายรองรับและเจ้าทุกข์เองก็ไม่ได้เรียกร้องเงินค่าทำขวัญเป็นเงินที่สูงดังที่เจ้าหน้าที่แจ้งให้ทราบ ชาวบ้านโนนเชียงค้ำที่เป็นญาติของผู้เสียหายจึงเข้าไปเจรจาต่อรองกับ ร่องสารวัตรสอบสวนดังกล่าว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงเกิดความไม่พอใจและนำความมาปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน (นายวิจิตร ชมกลั่น) และได้รวมตัวกัน ประมาณ 100 กว่าคน ยื่นข้อเสนอร้องผู้กำกับกับการหัวหน้าสถานีตำรวจให้สอบสวนร่องสารวัตรสืบสวนสอบสวน ซึ่งร้องผู้กำกับกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง ได้รับปากว่าจะดำเนินการให้แล้วจะแจ้งผลให้ทราบ ซึ่งนับจากวันนั้นเป็นต้นมาราษฎรบ้านโนนเชียงค้ำจะถูกเพ่งเล็ง และจับตามองจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นพิเศษในหลายๆ ด้าน เช่น หากรถบรรทุกอ้อยของบ้านโนนเชียงค้ำวิ่งผ่านเส้นทางหน้าสถานีตำรวจ ก็จะถูกเรียกตรวจและมักจะโดนจับและปรับข้อหาใดข้อหาหนึ่ง ในขณะที่หากเป็นรถอ้อยของบ้านอื่นหรือของผู้มีอิทธิพล ก็จะเมินเฉยทำเป็นไม่เห็น ราษฎรผู้ทำไร่อ้อยของบ้านโนนเชียงค้ำ จึงเสียเวลา เสียเงินและได้รับความเดือดร้อนจากการเลือกปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเป็นเรื่องที่ชาวบ้านนำมาคุยกันแทบทุกเช้าที่เดินผ่านกันภายในหมู่บ้าน ว่าวันหนึ่งๆ มีรถใครโดนจับบ้าง

แต่เดิมไม่เคยปรากฏว่าชาวบ้านโนนเชียงค้ำผู้ประกอบการเกษตรทำไร่อ้อยและเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีปัญหาขัดแย้งกัน การจับรถอ้อยของราษฎรก็มีบ้างในบางโอกาส แต่หลัง

จากที่ชาวบ้านไปรวมกลุ่มเรียกร้องให้ย้ายโรงสารวัตรสืบสวนแล้ว การจับรถอ้อยของราษฎรหมู่บ้านดังกล่าวจะมีเพิ่มมากขึ้น หากไม่เพราะบรรทุกอ้อยเกินพิกัดน้ำหนัก ก็จะมีจับวันดำหรือการตัดแปลงตัวรถ เป็นต้น ซึ่งทำให้ราษฎรถูกกระทบกระเทือนผลประโยชน์เป็นอย่างมาก

เหตุการณ์มาแตกหักเมื่อมีการกล่าวหาผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงค้ำ กระทำเกินกว่าเหตุ ใช้พานท้ายปืนทำร้ายร่างกายวัยรุ่นผู้มาก่อเหตุทะเลาะวิวาทในงานบุญประเพณีประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่แทบจะทุกคนต่างก็ทราบข้อเท็จจริงคือเป็นที่รู้และเข้าใจในบรรดาชาวบ้านว่าผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ทำเกินกว่าเหตุดังที่ถูกกล่าวหา แต่ถูกกลั่นแกล้งเนื่องจากโรงสารวัตรสืบสวนไม่พอใจที่ผู้ใหญ่บ้านพาชาวบ้านร้องเรียนตนเองเมื่อไม่นานก่อนหน้านั้น(แสง ทับเอี่ยม, สัมภาษณ์ , 2540) จึงทำให้เป็นที่สังเกตถึงความไม่ยุติธรรมและการเลือกปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการถูกกระทบทางด้านผลประโยชน์ ดังนั้น บรรยากาศของความตึงเครียดและการสะสมปัญหา ก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนนำมาซึ่งการชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม อันแสดงถึงการท้าทายอำนาจที่เคยยึดและรวมศูนย์อยู่ที่หน่วยงานราชการ

เมื่อประมาณปลาย เดือน กุมภาพันธ์ 2537 ผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงค้ำ (ในขณะนั้น) ได้จัดให้มีงานบุญประเพณีประจำปีของหมู่บ้าน และในงานนั้นได้มีวัยรุ่นต่างถิ่นเข้ามาเที่ยวงาน และมาทำร้ายร่างกายคนในหมู่บ้าน จึงได้ทำการจับกุมตัวส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดี แต่ปรากฏว่า โรงสารวัตรสืบสวน กลับจะแจ้งจับผู้ใหญ่บ้าน ในข้อกล่าวหาว่า กระทำเกินกว่าเหตุ ใช้พานท้ายปืนลูกซองทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นจนได้รับบาดเจ็บสาหัส ผู้ใหญ่บ้านพร้อมคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เคยไม่พอใจ โรงสารวัตรสืบสวนอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อตรวจสอบพบว่าเป็นผู้ที่เคยมีประวัติในการประพฤติมิชอบมาก่อนหน้าที่จะย้ายมาประจำที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง และคดีความยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา จึงควรที่จะปรับปรุงตัวในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่น่ากล้าประพฤติชั่วอีก จึงเป็นจุดสำคัญที่ทำให้การประท้วงประทุขึ้นอีก และเป็นการประท้วงครั้งสำคัญที่มีการจัดรูปแบบองค์กรประท้วงและมีการระดมพลังสนับสนุนมากขึ้นในเวลาต่อมา

3.1.2 รูปแบบและวิธีการประท้วงของประชาชน

ผู้เข้าร่วมในการชุมนุมประท้วง พลังส่วนใหญ่จะมาจากประชาชนบ้านโนนเชียงค้ำ ตำบลทับกุง ซึ่งเป็นกลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ในการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวต่อรองกับหน่วยงานของรัฐมาแล้ว และยังเป็นหมู่บ้านที่เคยมีการแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในอดีต

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า การเข้าร่วมชุมนุมในครั้งนี้ถึงแม้จะดูเหมือนว่าเป็นปัญหาส่วนตัวของบุคคล แต่ในความเป็นจริงแล้วความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความเห็นอกเห็นใจกัน ได้นำมาซึ่งความรู้สึกของการเดือดร้อนร่วมกันทั้งหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้นำหมู่บ้านผู้ที่ชาวบ้านทุกคนให้ความเคารพนับถือ ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐกลั่นแกล้ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านก็ยากที่จะนิ่งทนดูตายได้อีกต่อไป อีกประการหนึ่งก็คือ การเลือกปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าว ได้นำมาซึ่งความไม่พอใจของชาวบ้าน และยังได้ทราบประวัติในทางที่ไม่ดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ก่อปัญหา ชาวบ้านจึงรวมตัวกันขึ้น (สุรัช สุณีย์, สันติ หงษ์ทอง, แสงสว่าง สาลีโท, อุดร จันทร์ใต้, ขาติ พรหมโท, สุภา มีดคำบง, หม่อน ศึกษา, มะลิ หมวดสาลี, ภัคดี ชาหนองอ้อ, หนูจง ประเสริฐสังข์, วิจิตร คำผาสุข และบุญเหนือ ฉ่อยนอก. ราษฎรบ้านโนนเชียงคำ หมู่ 2 ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง , สัมภาษณ์, 2540)

วิธีการระดมพลังสนับสนุนที่สำคัญ ก็คือ ผู้ใหญ่บ้าน ได้จัดประชุมกลางหมู่บ้าน เพื่อปรึกษาหารือและขอการสนับสนุนกับประชาชนในหมู่บ้านทั้งหมดให้ตระหนักถึงปัญหาและร่วมสนับสนุนในการประท้วง โดยให้ร่วมเดินขบวนไปชุมนุมอย่างเปิดเผย และสันติ ณ สนามหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง โดยชาวบ้านทั้งหมดต่างให้การสนับสนุนด้วยความกระตือรือร้น ไม่มีผู้ใดคัดค้านเนื่องจากชาวบ้านทนพฤติกรรมของ รองสารวัตรสืบสวนไม่ไหวนั่นเอง จึงรวบรวมพลังเพื่อกดดันให้มีการย้ายนายตำรวจผู้นั้นออกนอกพื้นที่ในทันที ซึ่งชาวบ้านโนนเชียงคำในตอนนั้นคิดว่าหากร่วมมือกันทั้งหมู่บ้านต้องบรรลุตามเป้าประสงค์อย่างแน่นอน จึงได้รวมกลุ่มเพื่อประท้วงภายใต้การนำของ ผู้ใหญ่บ้านโดยมีประธานกลุ่มแม่บ้านโนนเชียงคำ (นางหยาด สุณีย์) เป็นผู้ช่วย (หลุด นามวิชัย, สมสมัย ศรีลา, สถิตย์ จันทร์โสม, บัวไซ ณ สูงเนิน, มี ภารวงศ์, สมพร ชมกลิ่น, ลำไพร ชมกลิ่น, สุบิน จันทร์วงษา, เสาร์ ศูนย์นอก, บัวทอง ทบอาจ, เวช ศูนย์นอก, ทองสุข จันทร์วงษา, บุญแสน เทียบโพธิ์, บัวพันธ์ จันทร์ใต้, ประวัติ โภคาพานิชย์, ทองบ่อ ธงไชย, คำพอง หงษ์แสน และนรสน จันทร์เสนา. ราษฎรบ้านโนนเชียงคำ หมู่ 2 ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง, สัมภาษณ์, 2540)

นอกจากนี้ ผู้นำการประท้วงได้สั่งให้แกนนำผู้ช่วยซึ่งได้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน จัดทำใบปลิวแถลงการณ์โจมตีในนามคณะกรรมการหมู่บ้าน ส่งไปยังหมู่บ้านต่างๆภายในอำเภอเพื่อขอรับการสนับสนุน และเชิญชวนให้เข้าร่วมในการประท้วง ซึ่งข่าวการชุมนุมประท้วงของราษฎรบ้านโนนเชียงคำได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว โดยผ่านสื่อใบปลิวแถลงการณ์ และการพูดคุยชักชวนแบบปากต่อปาก นอกจากนี้ยังได้มีการนำวิทยุคลื่นสั้นติดตามตัวมาใช้สื่อสาร

ซึ่งผู้นำทุกหมู่บ้านและข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ ข้าราชการฝ่ายปกครอง, ครู, อาจารย์, เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เป็นต้น จะมีไว้ใช้ในงานราชการ และยังมีกลุ่มอื่น ๆ ตลอดจนชาวบ้านโดยทั่วไปก็มีไว้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ถึงแม้จะมีบางส่วนที่ลักลอบใช้โดยไม่มีกฎหมายรองรับก็ตาม แต่วิทยุคลื่นสั้นก็เข้ามามีบทบาทในการกระตุกข่าวสารการประท้วงให้กระจายออกไปครอบคลุมพื้นที่ทั้งอำเภอ

การกระจายข่าวแบบปากต่อปาก และการติดต่อสื่อสาร โดยใช้วิทยุคลื่นสั้นทำให้ข่าวการประท้วงแพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็วและเป็นวงกว้าง แต่ก็พบว่ามีข้อจำกัดอยู่บ้าง เนื่องจากการจับตามองทุกฝั้วของเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยข่าวของทางราชการ ดังนั้นการวิพากษ์วิจารณ์ และการกระจายข่าวสาเหตุของการประท้วง ตลอดจนความเคลื่อนไหวต่างๆ ต้องทำอย่างระมัดระวังรอบคอบการกระจายข่าวแบบปากต่อปากจึงกระทำไม่ได้เต็มที่เนื่องจากความกลัวเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วิทยุสื่อสารซึ่งมีข้อจำกัดมากกว่า เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีไว้ใช้แทบจะทุกคน จึงมีทั้งการดักฟังวิทยุ และการติดตามหาแหล่งข่าว แม้กระนั้นก็ตาม วิทยุคลื่นสั้นก็ยังสามารถทำหน้าที่เป็นสื่ออำนวยความสะดวกข่าวได้รวดเร็วและได้ไกลอย่างทั่วถึง ถึงจะเป็นไปแบบหลบ ๆ ซ่อน ๆ ก็ตาม (หยาด สุณีย์, สัมภาษณ์, 2540)

เมื่อการกระจายข่าวแบบปากต่อปากและการใช้วิทยุคลื่นสั้นเป็นสื่อในการกระจายข่าวเพื่อระดมกำลังสนับสนุนยังพบว่ามีข้อจำกัด ก็ได้มีการใช้สื่ออย่างอื่นที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเข้ามาเสริม นั่นคือ การจัดทำใบปลิวของคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเป็นสื่อในการกระจายข่าวและระดมพลังจากประชาชน ทั้งในหมู่บ้าน และในระแวกใกล้เคียงให้เข้าร่วมในการประท้วงอย่างกว้างขวาง ใบปลิวแถลงการณ์ของกรรมการหมู่บ้านถูกส่งไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ครอบคลุมทุกพื้นที่ในอำเภอหนองแสง โดยแถลงการณ์ในใบปลิวมีเนื้อหามุ่งโจมตีการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต และการเรียกร้องทรัพย์สินอันควรได้ ของ รองสารวัตรสืบสวน อันเป็นสาเหตุของการประท้วง และในแถลงการณ์ยังได้เชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมในการประท้วง โดยลงชื่อ "คณะกรรมการบ้านโนนเชียงคำผู้รักความยุติธรรม" กำกับอย่างชัดเจน (หนูจันทร์ ศึกษา, สัมภาษณ์, 2540)

การใช้ใบปลิวแถลงการณ์โจมตีประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวิธีการแปลกใหม่ที่ไม่เคยปรากฏว่ามีใครเคยใช้มาก่อนในอำเภอหนองแสงจึงได้รับความสนใจจากประชาชนโดยทั่วไปเป็นพิเศษ ซึ่งในความจริงวิธีการนี้พรรคคอมมิวนิสต์เคยใช้เพื่อสร้างภาพและโจมตีหน่วยงานของรัฐพร้อมกับเผยแพร่อุดมการณ์มาแล้วในอดีต ซึ่งผู้นำการประท้วงและ

แกนนำหลาย ๆ คนที่เคยเข้าร่วมในอุดมการณ์นี้ จึงรู้วิธีการจัดทำและวิธีการใช้ประโยชน์จากใบปลิวเป็นอย่างดี ทำให้กลายเป็นสื่อในการระดมพลังประชาชนได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากการนำเอาข้อความในแถลงการณ์โจมตีนั้นไปวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งเป็นการเร่งและกระตุ้นความสนใจให้เกิดแก่ประชาชนอย่างถึงตัว ตลอดจนทำให้ข่าวการประท้วงแพร่กระจายเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว (หยาด สุณีย์, สัมภาษณ์, 2540)

วันที่ 1 มีนาคม 2537 นับว่าเป็นวันสำคัญของชาวบ้านโนนเชียงค้ำ และชาวอำเภอหนองแสง ในการแสดงพฤติกรรมกล้าต่อต้านระบบราชการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมโดยกลุ่มผู้ประท้วงได้มารวมตัวกันบริเวณลานหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง อีกครั้ง ประมาณ 200 คน ภายใต้การนำของ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มแม่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านโนนเชียงค้ำ ซึ่งในวันนั้นกลุ่มผู้ประท้วงได้ดำเนินการประท้วงโดยสันติวิธีมีการชูป้ายคำขวัญ เช่น "เอาหูไปนา เอาตาไปไร่ ความยุติธรรมอยู่ที่ไหน" หรือ "ตำรวจดีมาเราพอใจ ตำรวจชั่วไปเราสงวน" (สงวน เป็นภาษาอีสาน หมายถึง โลงอก: โลงใจ) เป็นต้น และในวันดังกล่าว ผู้นำประท้วงได้ส่งตัวแทนเข้าไปเจรจากับรองผู้กำกับ พร้อมกับยื่นข้อเสนอเรียกร้องให้ย้าย รongสารวัตรสืบสวนออกจากพื้นที่ภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งรองผู้กำกับก็ได้รับปากว่าจะย้ายให้ สร้างความพอใจให้แก่ชาวบ้าน ถึงขนาดร้องรำทำเพลง เกลิมฉลอง และสลายการชุมนุมในวันแรก โดยให้มีตัวแทนคอยดูแล (เกษมณี ชมกลิ่น , สัมภาษณ์, 2540)

วันที่ 2 มีนาคม 2537 ชาวบ้านโนนเชียงค้ำกลุ่มเดิมแต่มีจำนวนมากขึ้น คือประมาณ 400 คน ได้กลับมาปักหลักชุมนุมประท้วงอีกครั้ง เพื่อทวงถามสัญญาจากรองผู้กำกับ ซึ่งวันนี้ชาวบ้านไม่ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพอใจ โดยมีตัวแทนเจ้าหน้าที่มาแจ้งให้ทางผู้ชุมนุมทราบ ว่า ทางหน่วยเหนือรับทราบเรื่องแล้ว และกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณา จึงดูเหมือนการตบตาชาวบ้าน และยังเพิ่มกำลังความพยายามให้แก่กลุ่มผู้ประท้วงมากขึ้น โดยหลังจากนั้นได้มีการนำเอาเครื่องขยายเสียงใส่รถเคลื่อนที่เข้ามาปราศรัยโจมตี รongสารวัตรสืบสวน โดยมีแกนนำ คณะกรรมการหมู่บ้านผลัดกันขึ้นไปแถลงการณ์โจมตีซึ่งกลุ่มผู้ประท้วงได้ปักหลักชุมนุมอยู่บริเวณ ลานหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง ไม่ได้มีการสลายตัวในวันนั้น พอถึง วันที่ 3 มีนาคม 2537 ได้มีผู้เข้าร่วมการชุมนุมจากกลุ่มอื่นๆ ที่สำคัญ คือ **กลุ่มสมาคมชาวไร่อ้อย** ตำบลทับกุง นำโดย นายแบบ วันทอง (กำนันตำบลทับกุง อำเภอหนองแสงในปัจจุบัน) **กลุ่มชมรมรถสองแถวอำเภอหนองแสง** ภายใต้การนำของ นายขุน เป้าเที่ยง นายวิษณุ แก้วอาจ และนายบุญส่ง พรรตน์ ได้เข้ามา สนับสนุนในการรับ - ส่งผู้ร่วมชุมนุม นอกจากนี้ ยังมี**ชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง** นำโดย ประธานชมรม

(อาจารย์วีรพล คงการเรียน) และคณะกรรมการ (อาจารย์ปฐม วงษ์ไทย อาจารย์ประเสริฐ บัวลอย อาจารย์เฉลิม มาติกุล และอาจารย์สุภาพ ศิริกิจ) ซึ่งกลุ่มพลังนี้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการสนับสนุนและผลักดันให้กลุ่มประสบผลสำเร็จดังเป้าหมาย จุดที่น่าสังเกตก็คือ ในระยะเวลา 3 วันของการประท้วง จำนวนผู้เข้าร่วมการชุมนุมเพิ่มจากประมาณ 200 คน เป็นประมาณ 600 คน และก็ยังเป็นการชุมนุมประท้วงโดยสันติไม่มีการใช้มาตรการรุนแรงใด ๆ (ชนะศึก สัตรรอด, สัมภาษณ์ 2540)

การประท้วงดังกล่าว เริ่มเป็นที่สนใจของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น ที่ทำการปกครองอำเภอหนองแสง โดยได้มีการส่งสมาชิก อส. เข้าไปหาข่าวในกลุ่มผู้ชุมนุม และติดตามความเคลื่อนไหวรายงานสถานการณ์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกระยะ (ที่ทำการปกครองอำเภอหนองแสง ฝ่ายกิจการพิเศษ, 2540) ความจำเป็นในการติดตามสถานการณ์ คือ ต้องเตรียมทางหนีทีไล่ที่เรา เพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขหากสถานการณ์บานปลาย ดังนั้น จึงมีการส่งเจ้าหน้าที่ลงไปหาข่าว ทั้งนี้ต้องเป็นไปในทางลับเนื่องจากไม่อยากจะให้กลุ่มผู้ประท้วงมองว่ามีการใช้กำลัง เพราะอาจจะเป็นการทำทนายและกดดันผู้ชุมนุมประท้วงจนเกินไป ซึ่งพอเห็นเจ้าหน้าที่จำนวนมาก ๆ อาจจะปะทุความโกรธขึ้นมาก็ได้ (ประสานเจียนสกุล, สัมภาษณ์, 2540)

วันที่ 4 มีนาคม 2537 กลุ่มผู้ประท้วงเริ่มได้รับการสนับสนุนจากพันธมิตรกลุ่มต่างๆ อย่างชัดเจน โดยเฉพาะ สมาคมชาวไร่อ้อยตำบลทับกุง ชมรมรดสองแควอำเภอหนองแสง ชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง และสื่อมวลชน อันได้แก่นักข่าวท้องถิ่น และนักจัดรายการวิทยุ ซึ่งเริ่มมีการนำประเด็นปัญหาของการชุมนุมประท้วงไปวิพากษ์วิจารณ์ ในรายการวิทยุ และเพิ่มดีกรีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ และในวันดังกล่าว กลุ่มผู้ประท้วง ได้แต่งตั้งตัวแทนเข้าเจรจากับรองผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสงอีกครั้ง โดยประเด็นเรียกร้องก็ยังคงมีอยู่เดิม คือ ให้ย้ายรองสารวัตรสืบสวน ภายใน 24 ชั่วโมง แต่คำตอบที่ได้รับทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมไม่พอใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้รับแจ้งว่าเรื่องอยู่ในระหว่างการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ ดังนั้น กลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้ร่างจดหมายขอความเป็นธรรมขึ้น ซึ่งหน่วยงานผู้ที่เป็นแกนหลักในการร่างจดหมาย ก็คือ ชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง กลุ่มสนับสนุนอันสำคัญในการประท้วงนั่นเอง โดยในข้อความจดหมาย ได้เรียกร้องขอความเป็นธรรมแก่ประชาชน และขอให้ย้ายรองสารวัตรสืบสวน ออกนอกพื้นที่ภายใน 24 ชั่วโมง จดหมายดังกล่าวได้ถูกส่งไปถึง 4 หน่วยงาน คือ นายอำเภอหนองแสง รองผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานีและผู้ว่าราชการ

จังหวัดอุดรธานี ซึ่งหลังการเกิดเหตุแล้ว ภายภาค 4 กล่าวคือ
 อำเภอนองแสงมีคำสั่งที่ ๒๖๓๖/๒๕๓๖ ลงมาสั่งให้ นายอำเภอ นองแสง
 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2537 ให้ นายอำเภอ นองแสง ให้นำตัว นายอำเภอ นองแสง
 ฝ่ายปกครองและพัฒนา ไปสอบสวนข้อเท็จจริงตามคำสั่งที่ ๒๖๓๖/๒๕๓๖
 อำเภอนองแสง เป็นกรณีพิเศษ โดยให้ นายอำเภอ นองแสง นำตัว นายอำเภอ นองแสง
 ทำการสืบสวนข้อเท็จจริง และนำผลมากราบทูลเกล้าฯ ถวาย และให้ นายอำเภอ นองแสง
 สืบสวนสอบสวนสถานีตำรวจภูธรนองแสง และสถานีตำรวจภูธรเมืองอุดรธานี
 อำเภอนองแสง ก็ได้ดำเนินการตามคำสั่งที่ ๒๖๓๖/๒๕๓๖ ลงมาสั่งให้ นายอำเภอ นองแสง
 ในขณะที่ทางฝ่ายตำรวจ ภูธรเมืองอุดรธานี ได้ดำเนินการสอบสวน นายอำเภอ นองแสง
 ภาค 4 ลงมา สอบสวนข้อเท็จจริงตามคำสั่งที่ ๒๖๓๖/๒๕๓๖ ลงมาสั่งให้ นายอำเภอ นองแสง
 สร้างความพอใจให้กลุ่มผู้ชุมนุมแล้ว นายอำเภอ นองแสง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์
 จะบานปลาย นายอำเภอ นองแสง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า นายอำเภอ นองแสง
 ตอนนี้องค์การบริหารส่วนตำบลนองแสงได้ดำเนินการตามคำสั่งที่ ๒๖๓๖/๒๕๓๖
 การรับปากเฉย ๆ แต่มีคณะกรรมการตามคำสั่งอำเภอนองแสง ภาค 4
 คณะกรรมการตามคำสั่งอำเภอนองแสง ภาค 4 จึงขอให้ผู้เข้าร่วมชุมนุม
 อย่าได้ร้อนใจและขอให้สลายตัวไปโดยเร็วที่สุด นายอำเภอ นองแสง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์
 หลังจากนั้น นายอำเภอ นองแสง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า นายอำเภอ นองแสง
 ผู้เข้าร่วมชุมนุมในการประชุมของนายอำเภอ นองแสง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์
 จึงได้สลายตัวไปในที่สุด เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๓๖ รวม ๙ วัน

ในส่วนของการดำเนินการตามคำสั่งที่ ๒๖๓๖/๒๕๓๖ ของนายอำเภอ นองแสง
 ดำเนินคดีกับกลุ่มแกนนำการประชุมของนายอำเภอ นองแสง ได้กล่าวถึงเหตุการณ์
 นองแสง เป็นจำเลยที่ 1 นายอำเภอ นองแสง นายอำเภอ นองแสง นายอำเภอ นองแสง
 นายสุภาพ ศิริกิจ และนายอำเภอ นองแสง นายอำเภอ นองแสง นายอำเภอ นองแสง
 หมิ่นประมาท (ปฐม วงษ์บัวทอง, ๒๕๓๖)

อย่างไรก็ตาม จากการสืบสวนสอบสวนของนายอำเภอ นองแสง เนื่องจากไม่มีมูลเหตุ
 ที่จะพิจารณาได้ว่า กลุ่มผู้กระทำความผิดกระทำความผิดจริงหรือไม่ เพียงแต่เป็นการยื่นหนังสือ
 ขอดำเนินคดีเท่านั้น จึงจะขอความเห็นชอบจากนายอำเภอ นองแสง เท่านั้น ทำให้ในระยะต่อมา
 จึงเป็นการต่อสู้ ผ่านกระบวนการยุติธรรมของศาล โดยมีนายอำเภอ นองแสงเป็นผู้ร่วมชุมนุมประท้วง

โดยเฉพาะแกนนำคนสำคัญได้จับตาดูอยู่ ซึ่งมีการเคลื่อนไหวเป็นระยะ ๆ ในขณะที่กระบวนการต่อสู้บนเวทีของศาลยุติธรรมดำเนินไปอยู่นั้น สื่อมวลชนท้องถิ่นที่เข้ามาร่วมในกระบวนการประท้วงได้กระจายข่าว การประท้วงทุกระยะ โดยได้มีการนำประเด็นของการประท้วงเรียกร้องมาลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น “เสียงอุดร” (ปัจจุบันล้มเลิกแล้ว) นอกจากนี้ยังได้นำประเด็นของการประท้วงมาวิพากษ์วิจารณ์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในรายการชื่อ “เสียงจาก สปจ.” ซึ่งจะมีการหยิบยกประเด็นมาพูดถึงทุกวันในขณะนั้น เพราะเป็นเรื่องที่มีคนละครุสึงกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีร่วมอยู่ด้วย (วราวุธ วรรณศรี , สัมภาษณ์, 2540)

หลังจากที่มีการเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วง ของราษฎรบ้านโนนเชียงค้ำ ครั้งที่ 2 ไม่นาน ก็มีคำสั่งให้ย้าย รองสารวัตรสืบสวน ไปช่วยราชการที่สถานีตำรวจภูธรย่อยตำบลบ้านเทื่อม อำเภอบ้านผือ ซึ่งชวานั้นสร้างความยินดีให้แก่ชาวบ้านโนนเชียงค้ำและกลุ่มผู้ประท้วงเป็นอย่างมาก ถึงขนาดส่งตัวแทนเข้ามามอบของขวัญเพื่อเป็นการขอโทษ รองผู้กำกับในเหตุการณ์ที่ผ่านมา และได้ขอบคุณที่ช่วยเร่งดำเนินการตามจุดประสงค์ของการประท้วง (ร.ต.ท.นพดล วิเศษศรี หลังจากย้ายไปช่วยราชการที่ สภต.บ้านเทื่อม แล้วก็ได้ย้ายไปประจำที่สถานีตำรวจภูธร อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จนมีคำสั่งของกรมตำรวจให้ออกจากราชการตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2540 สาเหตุจากการประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งมูลเหตุเกิดขึ้นก่อนหน้าที่จะย้ายมาประจำที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง) (จำนงค์ ตานุชนม์, สัมภาษณ์, 2542)

บนเวทีของการต่อสู้ในชั้นศาลนั้น ฝ่ายแกนนำการประท้วงผู้ตกเป็นจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 มี ทนายความครุสกา (นายคำผง แก้วเกิดมี) เป็นทนายฝ่ายจำเลย ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยน เป็น นายบุญชู เอกตาแสง ซึ่งหลังจากที่ศาลนัดสืบพยานฝ่ายโจทก์ และจำเลยได้ ไม่นาน ผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงค้ำ ก็เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจล้มเหลว เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2539 เป็นอันว่าจำเลยที่ 1 เสียชีวิต คงเหลือจำเลยที่ 2 รวมทั้งหมด 5 คน ซึ่งเดินทางไปมา ระหว่างอำเภอหนองแสง และ ศาลจังหวัดอุดรธานีบ่อยครั้งมาก “ ยิ่งกว่าชาวนาเที่ยวไปนา ” (เที่ยว เป็นภาษาอีสาน หมายถึง หมั่นไป) จนในที่สุดศาลได้ยกฟ้องจำเลยทั้ง 5 คนเนื่องจากคดีไม่มีมูล เมื่อ วันที่ 7 พฤษภาคม 2541 (เฉลิม มาลิกุล, สัมภาษณ์, 2542)

5.1.3 ผู้นำและองค์กรการประท้วง

ผู้นำการประท้วงในกรณีนี้ คือ ผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงค้ำ โดยมี ประธานกลุ่มแม่บ้านโนนเชียงค้ำเป็นผู้ช่วย ร่วมกับแกนนำอื่นๆซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านโนนเชียงค้ำ โดยผู้นำจะมีภาวะผู้นำสูงมาก คือสามารถเป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกในกลุ่มประท้วง ให้มีความพยายามช่วยกันทำให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์ในการประท้วง ตลอดจนถึงสามารถระดมพลังสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆที่สำคัญที่มีบทบาทเสริมแรงให้การประท้วงมีพลังมากยิ่งขึ้น ทำให้การชุมนุมประท้วงดำเนินไปอย่างมีระบบและได้มีการจัดตั้งองค์การการประท้วงต่อสู้เรียกร้องที่มีความเป็นเอกภาพเหนียวแน่น มีระเบียบวินัย และดำเนินการอย่างเปิดเผยมากขึ้น

ผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงค้ำ ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง และประธานกลุ่มแม่บ้านโนนเชียงค้ำได้แสดงบทบาทสำคัญและเป็นหลักของการชุมนุมประท้วงโดยมีแกนนำสำคัญระดับรองลงมาคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน มีนายหนูจันทร์ ศึกษา (ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน) นายแสง ทับเยี่ยม กรรมการหมู่บ้าน และนางเกษมณี ชมกลิ่น (ภรรยา นายวิจิตร ชมกลิ่น) เป็นผู้คอยประสานในการปฏิบัติ เช่น เรียกประชุมชาวบ้าน ติดต่อขอรับการสนับสนุนจากชมรมรถสองแถวในการขนส่งผู้ร่วมชุมนุม ตลอดจนกระจายข่าวสาร จัดทำใบปลิวแถลงการณ์ตามคำสั่งผู้นำ และขอรับการสนับสนุนจากชมรมครูชนบท อำเภอหนองแสง

ผู้ใหญ่บ้านและประธานกลุ่มแม่บ้าน เป็นผู้นำการประท้วงที่มีลีลาการเคลื่อนไหวที่รุนแรง สามารถรวมใจของผู้ร่วมชุมนุมประท้วง และมีวิธีการสั่งการให้ผู้ร่วมชุมนุมเชื่อฟังปฏิบัติตามอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้เข้าไปเจรจากับทางเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการ นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่มีลีลาการปราศรัยที่ดึงดูดใจสมาชิกเป็นอย่างมาก ผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้ปราศรัยโจมตี การทำงานอันไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยกล่าวหาว่า "เป็นผู้ร้ายในคราบผู้ดี" เป็นใจที่มีกฎหมายรองรับและมีปืนกับกุญแจมือเป็นอาวุธ" (เคนโย ยุบลโชติ, สัมภาษณ์, 2540) การปราศรัยโจมตีเจ้าหน้าที่ผ่านเครื่องขยายเสียงของผู้ใหญ่บ้าน ได้สลับกับประธานกลุ่มแม่บ้าน ผู้นำอีกคน ซึ่งทั้งสองมีลีลาไม่แตกต่างกัน มีวาจาที่คมคาย ไร้ใจ ดูเด็ดเด็ดมัน และสนุกสนานระคนปนกันไป ซึ่งเป็นที่ถูกอกถูกใจ แก่บรรดาสมาชิกผู้เข้าร่วมชุมนุมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ในการปราศรัยโจมตีของผู้นำทั้งสองคน ได้สลับจาก โดยการให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมขึ้นไปร้องเพลงและหมอลำเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ของบรรดาสมาชิกด้วย (สุดตา เจื้อยนอก, สัมภาษณ์, 2540)

ผู้ใหญ่บ้าน โนนเชียงค้ำ เคยเป็นผู้เข้าร่วมในอุดมการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ ประมาณ ในปี 2517 - 2520 หลังจากนั้นก็เลิกแล้ว กลับเข้ามาประกอบอาชีพทำไร่ช้อย

และทำนา ต่อมาได้สมรสกับนางเกษมณี ชมกลิ่น มีลูกหลานสืบสกุล และได้รับเลือกให้เป็น
 ผู้ใหญ่บ้านเมื่อประมาณ ปลายปี พ.ศ.2530 เป็นผู้นำหมู่บ้านที่นำพาชาวบ้านพัฒนาจน
 ได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเกษตรกร ตัวอย่าง ปลูกพืชผักปลอดสารพิษ ของอำเภอหนองแสง
 เมื่อต้นปี 2539 และได้รับคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านนักพัฒนาประจำตำบลทับกุงของสำนักงาน
 พัฒนาชุมชนอำเภอหนองแสง ในปีเดียวกันก่อนที่จะเสียชีวิตเพียงไม่กี่วัน (สุนันท์ ไชยช่วย,
 สัมภาษณ์, 2540)

ในด้านการจัดองค์กรของกลุ่มผู้ประท้วง ยิ่งการประท้วงยืดระยะเวลาออกไป
 หลายวัน เห็นได้ชัดว่ามีการจัดตั้งองค์กรอย่างหนาแน่นขึ้น นอกจากการแจกใบปลิวแถลงการณ์
 โจมตีหลายพันฉบับแล้วยังมีการเคลื่อนไหวของชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสงให้การสนับสนุน
 อย่างชัดเจน จนบางขณะได้เข้ามาร่วมแถลงการณ์เสนอความคิดเห็นต่อผู้ร่วมชุมนุม มีการ
 แบ่งหน้าที่กันในบรรดาแกนนำ โดยให้ประธานชมรมรดสองแควอำเภอหนองแสงเป็นผู้ดูแล
 รับผิดชอบในเรื่อง ยานพาหนะสนับสนุนการขนส่งผู้เข้าร่วมชุมนุม ให้ประธานกลุ่มเกษตรกร
 ชาวไร่อ้อยตำบลทับกุง รับผิดชอบในการหาเสบียงอาหารและน้ำดื่ม ถึงขนาดมีการหาอุปกรณ์
 เครื่องครัวมาหุงหาอาหาร กินกันในบริเวณที่ชุมนุม และมีการรับบริจาคข้าวสาร อาหารต่าง ๆ
 จากมวลชน และพ่อค้าแม่ค้า ในอำเภอหนองแสง ซึ่งให้ความเมตตาสงสารแก่ผู้เข้าร่วมชุมนุม
 และมีบางส่วนให้การสนับสนุน อย่างออกหน้าออกตา นอกจากนี้ยังให้ตัวแทนชมรมครูชนบท
 อำเภอหนองแสง เป็นหัวแรงสำคัญในการร่างหนังสือโต้ตอบกับหน่วยงานราชการและเชิญชวน
 นักข่าวท้องถิ่น ซึ่งเป็นทั้งนักข่าวและนักจัดรายการวิทยุให้เข้ามาสังเกตการณ์ และนำเรื่องราว
 ไปบอกข่าว เล่าแจ้งกับประชาชนในสังคม ซึ่งส่งผลให้ ประชาชนที่ได้รับทราบข่าวสาร สาเหตุ
 การประท้วง ได้เข้าร่วมชุมนุม ทำให้การประท้วงขยายตัวออกเป็นวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ
 (ประเสริฐ บัवलอย, สัมภาษณ์, 2540)

หลังจากการประท้วงผ่านไปได้ประมาณ 2-3 วัน ก็มีการประชุมและระดมนักพูด
 ฝีปากดีในกลุ่มผู้ประท้วงจัดตั้งเป็นทีมอภิปรายโจมตีกลุ่มเป้าหมาย โดยสลับเปลี่ยนกับ "ทีม
 บันเทิง" ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อความบันเทิงแก่ผู้เข้าร่วมชุมนุม ซึ่งจะเป็นการร้องหมอลำร้องเพลง
 และแสดงจำวอดอีสาน โดยการนำของ นายน้อย วงศ์ละคร หรือ "น้อยปลัดดี" อดีตตัวตลก
 ในคณะหมอลำมีชื่อในสมัยนั้น (ไชยสิทธิ์ บุตรี, สัมภาษณ์, 2540) และผู้นำการประท้วง
 ได้มีการเรียกประชุมสรุปงานและวางแผนว่าจะทำอะไรต่อไป เพื่อเพิ่มความกดดันและพยายาม
 ให้อัตถุประสงค์ของกลุ่มได้รับการสนองตอบโดยเร็ว ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการประชุมในทุกเย็น
 ของการประท้วงจะเป็นการระดมความคิดเห็นของแกนนำ และผู้สนับสนุนหลัก ๆ ซึ่งถือว่าเป็น

การพัฒนากลยุทธ์ในการประท้วงให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้นในแต่ละวัน อย่างน้อยก็ให้มี วิธีการกดดันและรูปแบบอันหลากหลายไม่ซ้ำซาก จำเจ (วีรพล คงการเรียน, สัมภาษณ์, 2540)

การจัดองค์กรการประท้วงปรากฏรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น ภายใต้การนำของผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนแกนนำคนอื่น ๆ และนอกจากนี้ยังมีกลุ่มพันธมิตรผู้ให้การสนับสนุนตลอดจนสื่อมวลชน เป็นผู้คอยประสานเผยแพร่ข่าวสารเหตุการณ์ชุมนุมประท้วง ชูประเด็นให้สำคัญ เป็นที่น่าสนใจ และจากการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อไปปลิวแกงการณื ตลอดจนการสนทนาติดต่อทางวิทยุ คลื่นสั้นโดยใช้ช่องพิเศษอันเป็นที่รู้จักกันในบรรดาแกนนำสำคัญ ๆ ทำให้สามารถระดมพลังสนับสนุนในการประท้วงได้มากขึ้น และกลุ่มสนับสนุนก็กล้าที่จะเปิดเผยตัวออกมาเคลื่อนไหว อย่างเต็มที่ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของผู้นำที่สามารถระดมพลังประชาชนให้เข้าร่วมในการ ชุมนุมได้อย่างหลากหลาย ทำให้องค์กรการประท้วงขยายตัวออกเป็นวงกว้างมากขึ้นไปเรื่อย ๆ

5.1.4 พันธมิตรผู้สนับสนุน: นักข่าวท้องถิ่น นักจัดรายการวิทยุ

พันธมิตรผู้สนับสนุนกลุ่มประท้วงที่ออกมาเคลื่อนไหวสนับสนุน ประกอบด้วย กลุ่มสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ชมรมรถสองแถวหนองแสง ซึ่งเป็นกลุ่มที่เคยได้รับความเดือดร้อนจากการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวมาแล้วเมื่อได้ทราบข่าวการประท้วงและการชักชวน จากผู้นำการประท้วง จึงได้เข้าร่วมสนับสนุน โดยได้สนับสนุนด้านยานพาหนะขนส่งผู้เข้าร่วม ชุมนุมประท้วงตลอดระยะเวลาที่มีการประท้วง โดยได้มีตัวแทนคือประธานชมรมและกรรมการ ชมรม เข้าไปเป็นตัวแทนร่วมกับ ผู้นำการประท้วงด้วย

2. สมาคมกลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง นำโดย นายแบบ วันทอง ผู้ใหญ่บ้านทับกุง ม.11 ต.ทับกุง และเป็นประธานสมาคมกลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลทับกุง (ปัจจุบันเป็นกำนันตำบลทับกุง) ซึ่งเป็นกลุ่มที่เคยได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นพลังสนับสนุนที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งโดยเป็นผู้ประสานหาเสบียง อาหารและน้ำดื่มในรูปการขอรับบริจาค อาหาร ข้าวสาร น้ำดื่มและอื่น ๆ จากพ่อค้าแม่ค้า ในตลาดทับกุง ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ นายแบบ วันทอง ตั้งข้อสังเกตว่า ในเบื้องต้น ไม่คาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนอะไรมากมายจากการขอรับบริจาค แต่ผลกลับผิดคาด เพราะประธานกลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อยจากตำบลอื่น ๆ ได้ให้การสนับสนุนข้าวสารและน้ำดื่ม เป็นจำนวนมาก และพ่อค้าแม่ค้าในตลาดก็บริจาคทั้งอาหารสด อาหารแห้ง ตลอดจนขนมและ

ผลไม้ เอาเข้าจริง ๆ เสี่ยงอาหารที่ขอรับบริจาคมาได้ สามารถที่จะเลี้ยงกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงได้อย่างสบาย ๆ อย่างน้อย 1 เดือน (แบบ วันทอง, สัมภาษณ์, 2540)

3. ชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มสนับสนุนที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มประท้วงบรรลุเป้าหมาย โดยชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสงเป็นกลุ่มที่เคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมในอำเภอหนองแสงมาโดยตลอด และได้จับตามองกระบวนการประท้วงตั้งแต่เมื่อครั้ง ชาวบ้านโนนเชียงคำ รวมกลุ่มไปต่อรองกับ รองสารวัตรสืบสวน ในคดีของภาวโรงเรียนบ้านทับกุง ทำร้ายร่างกายผู้อื่น และขอประนีประนอมยอมความ จนกระทั่งมีการชุมนุมประท้วงในรอบที่ 2 ซึ่งชาวบ้านโนนเชียงคำเชื่อว่าผู้นำหมู่บ้านของเขาถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจกดดันแก้ง จึงมีความรู้สึกเดือดร้อนแทนตัวผู้นำ จึงกลายเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อประชาชนในวงกว้างทั้งหมู่บ้าน ชมรมครูชนบทจึงเข้ามาร่วมเป็นกลุ่มพันธมิตรให้การสนับสนุน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้มีส่วนสำคัญในการระดมความคิด ร่างหนังสือโต้ตอบกับหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนมีส่วนในการจัดองค์การประท้วงให้มีความเด่นชัดโดยให้มีการแบ่งงานกันทำ และระดมความคิดหายุทธวิธีในการกดดันหน่วยงานของรัฐ

4. นักข่าวท้องถิ่น : นักจัดรายการวิทยุ ได้เข้ามารับทราบปัญหาและความสำคัญของการประท้วง และเป็นผู้นำข่าวการประท้วง ไปตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นชื่อ “เสียงอุดร” และนอกจากจะเป็นนักข่าวท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นนักจัดรายการวิทยุทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดอุดรธานี ในรายการชื่อ “เสียงจาก สปจ.” ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการแพร่กระจายข่าวความสำคัญและสาเหตุของการประท้วง โดยจะหยิบยกประเด็นการประท้วงความเคลื่อนไหวของกลุ่มประท้วงมาวิพากษ์วิจารณ์ ทำให้ข่าวการประท้วงในอำเภอหนองแสงกลายเป็นประเด็นที่เพิ่มความน่าสนใจแก่ประชาชนภายในอำเภอ และภายในจังหวัดอุดรธานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้มีโอกาสพูดคุยกับนักจัดรายการวิทยุและชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง จนในช่วงที่มีการประท้วงในอำเภอหนองแสง นั้น นักจัดรายการวิทยุตั้งข้อสังเกตว่ารู้สึกเหมือนตนเองเป็นส่วนหนึ่ง ในกลุ่มผู้ประท้วง ทั้ง ๆ ที่ตนเองไม่ได้ทราบสาเหตุของการชุมนุมประท้วงมาก่อน แต่ก็รู้สึกเป็นห่วงจนแทบจะเรียกได้ว่าพูดถึงทุกวันในขณะที่จัดรายการ แม้ในขณะสนทนาดื่มกาแฟ หรือรับประทานอาหารกับเพื่อนร่วมงาน ความรู้สึกเช่นนั้นอาจจะเกิดขึ้นเนื่องจากความรักในภูมิภาคนี้ เพราะคิดว่าอำเภอหนองแสง เป็นดินแดนมาตุภูมิของตนเอง (วราวุธ วรศรี, อ้างแล้ว)

พันธมิตรและกลุ่มผู้สนับสนุนต่างๆตลอดจนสื่อมวลชนนับว่าเป็นพลังที่สำคัญมากต่อการประท้วง เพราะเป็นกลุ่มที่เข้ามาเสริมแรงให้การประท้วงมีพลังมากขึ้น มีการจัดองค์การ

ที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบในการประท้วง นอกจากนี้ ยังเป็นผู้มีส่วนในการเผยแพร่ข่าวสารสาเหตุและความสำคัญ ตลอดจนความเคลื่อนไหวของการประท้วงออกสู่สายตาสาธารณชน อันเป็นการสร้างความน่าสนใจและความสำคัญให้การประท้วงจนทำให้สามารถได้รับการสนับสนุนด้านพลังผู้เข้าร่วมในการชุมนุมมากยิ่งขึ้น

5.1.5 การโต้ตอบของหน่วยงานรัฐต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มประท้วง

การที่ราษฎรมารวมกลุ่มชุมนุมประท้วงครั้งแรก ณ ลานหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง ถือว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่ และจำนวนประชาชนสมาชิกภายในกลุ่มประท้วงก็มีจำนวนไม่มาก การประท้วงยังไม่มีการจัดองค์กรที่ชัดเจน ยังไม่มีรูปแบบของการระดมพลังประชาชนและ ยังไม่ปรากฏพันธมิตรากลุ่มสนับสนุนตลอดจนการพัฒนายุทธวิธีในการประท้วง การสั่งการ บังคับบัญชาและระเบียบวินัยยังไม่ปรากฏเด่นชัด จึงเป็นเรื่องที่หน่วยงานราชการเห็นว่าเป็นความแปลกถึงการมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งมายื่นข้อเรียกร้องประท้วง และมีการส่งตัวแทนของผู้ชุมนุมเข้าไปเจรจายื่นข้อเสนอกับรองผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจเรียกร้องให้ดำเนินการสืบสวนและลงโทษ นายตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม เรียกรับทรัพย์สินอันมิควรได้ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ก็รับปากว่าจะดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงให้จนเป็นที่พอใจของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง และสลายตัวไปในที่สุด

ในการชุมนุมครั้งแรก ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้ดำเนินการใดๆ คงปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ ไม่ได้คิดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญหรือน่าหวาดกลัวแต่อย่างใด คิดว่าชาวบ้านคงจะไม่พอใจอะไรบางอย่างจึงได้มารวมกลุ่มกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็ได้แต่คอยสังเกตการณ์ คิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา (สุชาติ พลายแสง, สัมภาษณ์, 2540) ในเบื้องต้นคิดว่าชาวบ้านจะมาแข่งกีฬาหรือมางานอะไรสักอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมของทางที่ว่าการอำเภอ หรือไม่ก็สำนักงานสาธารณสุขที่เคยมาขอยืมสถานที่หน้า สภอ. ในการจัดกิจกรรมเพราะหน่วยงานอยู่ติดกัน แต่พอเข้าไปสอบถาม กลับทราบ ว่ามาประท้วง เพื่อให้รองผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีร้องสารวัตรสืบสวนเรียกรับเงินจากชาวบ้านโนนเชียงค้ำ แต่ปกติกลุ่มชุมนุมอยู่ไม่นานหลังจากส่งตัวแทนเข้าพบรองผู้กำกับแล้วก็แยกย้ายสลายตัวไปในวันนั้น" (โกวิทย์ บำรุงกุล, สัมภาษณ์, 2540) จึงจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมิได้มีการโต้ตอบ หรือเคลื่อนไหวใดๆ ในทางสนองตอบกลุ่มประท้วงเลย ในส่วนของข้าราชการฝ่ายปกครอง ก็มีได้แสดงถึงการโต้ตอบหรือสนองตอบใดๆ ต่อกลุ่มประท้วง คิดว่ามีประชาชนมารวมกลุ่มกันเพราะทางสถานี

ตำรวจ นัดประชุมชาวบ้าน หรือเตรียมการจัดงานอะไรสักอย่าง จึงไม่มีการดำเนินการใด ๆ (ชนะศึก สาทรรอด, อ่างแล้ว)

การประชุมประท้วงในช่วงที่ 2 ซึ่งกินเวลาติดต่อกันถึง 10 วัน 9 คืน หลังจากในวันแรก ที่ผู้นำกลุ่มประท้วง ได้พาสมาชิกมาชุมนุมประมาณ 200 คน และได้ฟังคำรับปากจากรองผู้กำกับว่าจะย้าย รongสารวัตรสืบสวนให้ ก็รู้สึกพอใจ และสลายตัวไปในวันนั้น ต่อมาในวันรุ่งขึ้น เมื่อมาติดตามผล กลับได้รับคำตอบว่า เรื่องกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ ซึ่งแตกต่างจากวันแรกที่รับปากว่าจะย้ายออกนอกพื้นที่ให้ ทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงจึงรู้สึกที่กำลังถูกเจ้าหน้าที่ตบตา อันส่งผลให้การเตรียมการประชุมประท้วงในวันที่ 3 มีความเข้มข้นขึ้น เนื่องจากผู้นำประท้วงได้ระดมพลังผู้ประท้วงเพิ่มขึ้นอีกพร้อมกับหา พันธมิตร และกลุ่มสนับสนุน ซึ่งได้แก่ กลุ่มสมาคมชาวไร่ฮ้อยตำบลทับกุง ชมรมรถสองแถวและชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง และมีการนำเครื่องขยายเสียงมาใช้เป็นอุปกรณ์ช่วยในการปราศรัยโจมตี มีการจัดทำใบปลิวแถลงการณ์โจมตี และระดมกำลังมวลชนเข้าร่วมในกลุ่มประท้วงมากยิ่งขึ้น

การประชุมในวันที่ 3 บรรยากาศเริ่มเข้มข้นขึ้นและเห็นความเอาใจจริงของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้นำการประชุมได้มีการจัดองค์กรประท้วงให้ปรากฏชัดเจน และพัฒนากลยุทธ์ รูปแบบในการกดดันที่หลากหลายขึ้น ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็มีคำสั่งให้เตรียมพร้อมตลอด 24 ชั่วโมง แต่ไม่ให้มีการใช้กำลังรุนแรง เพียงให้เฝ้ารักษาสถานีตำรวจและสถานที่ราชการในละแวกใกล้เคียงไม่ให้กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงลวงละเมิด หรือเข้ามาก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ โดยมีได้มีการโต้ตอบหรือใช้กำลังสลายการชุมนุมเพียงแต่จัดให้มีหน่วยหาข่าว และหน่วยเฝ้าระวังเท่านั้นซึ่งทางเจ้าหน้าที่มั่นใจว่า กลุ่มผู้ชุมนุมคงไม่กล้าทำอะไรรุนแรง (สุชาติ พลายแสง, อ่างแล้ว) " การเข้าไปหาข่าวของหน่วยหาข่าวเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากชาวบ้านจะรู้จักตำรวจทั้งโรงพัก จึงต้องขอกำลังตำรวจจากที่อื่นมาเป็นหน่วยหาข่าว ส่วนตำรวจในโรงพักอย่างมากที่สุดก็ได้เข้าไปพูดคุยซักถามในฐานะคนรู้จักกัน ชาวบ้านผู้มาร่วมชุมนุมเขาก็ดี เพราะเป้าหมายของเขาอยู่ที่ รongสารวัตรสืบสวน ไม่ใช่ตำรวจทั้งโรงพัก " (สุดใจ เอลิมแดน, สัมภาษณ์, 2540)

ในส่วนของข้าราชการฝ่ายปกครอง ในการประท้วง วันที่ 3 อำเภอได้ตระหนักถึงความจริงจังของการประท้วง ซึ่งดูได้จากการเพิ่มกำลังหนุนของสมาชิกในกลุ่มประท้วง มีการสนับสนุน จากกลุ่มอื่น ๆ เป็นระบบ ระเบียบ ที่สำคัญกลุ่มประท้วงจะเชื่อฟังคำสั่งของผู้นำมาก

ทางอำเภอตระหนักถึงความสำคัญ และอีกอย่างกลัวว่าจะมีกลุ่มที่ไม่หวังดี หรือมือที่ 3 มาช่วยแทรกซึมในกลุ่มผู้ประท้วงและผลักดันให้การประท้วงเป็นไปด้วยวิธีที่รุนแรง เช่น เผาสถานที่ราชการ เป็นต้น จึงได้มีการส่งหน่วยข่าวกรองลงไปปะปนกับผู้ร่วมชุมนุม และสั่งการให้กำลังกองร้อย อส. อำเภอหนองแสง เตรียมพร้อมเต็มอัตรา และให้บันทึกเสนอรายงานผู้บังคับบัญชาทราบถึงเหตุการณ์ทุกระยะ (ชนะศึก สาตรรอด, สัมภาษณ์, อ้างแล้ว)

การประท้วงในวันที่ 4 ผู้นำประท้วงได้มีการจัดองค์กรประท้วงปรากฏชัดเจนมาก เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมในการชุมนุมประท้วงมากยิ่งขึ้น การบังคับบัญชา สั่งการของผู้นำ จึงต้องทำด้วยความรอบคอบ โดยยึดเป้าหมายแห่งความสำเร็จในการประท้วง อีกทั้งยังมีการแบ่งงานกันทำ และปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในการกดดัน ตลอดจนยุทธวิธีในการดึงดูดใจให้สมาชิกกลุ่มประท้วงทุ่มเทกำลังและสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มอย่างเหนียวแน่น อันเป็นการรักษาแรงจูงใจและความร่วมมือต่อกลุ่มของผู้เข้าร่วมชุมนุม และในที่สุดผู้นำกลุ่มประท้วงก็ปรับปรุงยุทธวิธีในการกดดันหน่วยงานของรัฐ โดยได้ร่างหนังสือขอความเป็นธรรมถึง 4 หน่วยงานหลัก ประกอบด้วย รองผู้กำกับการหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี นายอำเภอหนองแสงและผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี โดยมีจุดประสงค์ให้ดำเนินการสอบสวนทางวินัยและลงโทษ รองสารวัตรสืบสวน พร้อมกับขอให้ย้ายออกนอกพื้นที่ภายใน 24 ชั่วโมง ซึ่งหลังจากที่ได้มีการยื่นหนังสือเรียกร้องอย่างเป็นทางการแล้ว วันต่อมา กลุ่มผู้ประท้วงก็ยังคงปักหลักเปิดแถลงการณ์โจมตีอยู่ทุกวัน และมีการขอรับบริจาคเสบียงอาหาร เพื่อสนับสนุนกลุ่มประท้วง หลังจากนั้น หน่วยงานราชการก็มีความเคลื่อนไหวที่สำคัญในการตอบสนองเป้าประสงค์ของกลุ่ม นั่นคือ การที่มีคำสั่งอำเภอหนองแสง ที่ 26 / 2537 ลงวันที่ 7 มีนาคม 2537 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีรองสารวัตรสืบสวน ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย อันประกอบไปด้วย ข้าราชการฝ่ายปกครอง 2 นาย และข้าราชการตำรวจอีก 1 นาย ซึ่งก็เป็นที่พอใจของกลุ่มผู้ประท้วงหลังจากที่ได้ยื่นหนังสือถึงนายอำเภอหนองแสงเพียงแค่ 3 วัน นอกจากนี้ ในวันที่ 10 ของการประท้วง ก็มีคณะกรรมการจากกองบังคับการตำรวจภูธร ภาค 4 ลงมาทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเช่นกัน ซึ่งทำให้กลุ่มประท้วงต่างแสดงความยินดีกับความสำเร็จที่อยู่ไม่ไกล จนกระทั่งช่วงบ่ายในวันเดียวกัน นายอำเภอหนองแสง จึงเชิญผู้นำการประท้วง เข้าพบเพื่อปรึกษาหารือในฐานะผู้บังคับบัญชา และขอร้องให้สลายการชุมนุมกลับไปรอฟังข่าวที่บ้าน เพราะทางราชการก็ได้ดำเนินการให้แล้ว โดยไม่ใช่แค่การรับปากแต่เพียงลอย ๆ แต่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น ถึง 2 ชุด และต่างหน่วยงานกัน คิดว่าผลการพิจารณาสืบสวนสอบสวนที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย คงจะปรากฏในไม่ช้า จึงอยากให้นักกลุ่มผู้ชุมนุมใจเย็น ๆ ซึ่งในที่สุดผู้นำการชุมนุมก็ได้

เปิดแถลงการณ์ให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมทราบ ขอให้หรือฟังข่าวดีจากผลการสอบสวน และขอให้สลายการชุมนุมไปแต่โดยสงบ การชุมนุมประท้วงที่ยืดยาวถึง 10 วัน ก็สิ้นสุดลงด้วยความสงบ

ในทางส่วนตัวของผู้เสียหาย คือ รองสารวัตรสืบสวน ก็ได้โต้ตอบด้วยการพูดว่าจะแจ้งความกับผู้นำและแกนนำที่ทำให้ตนเสื่อมเสียชื่อเสียง และก็ได้แจ้งความดำเนินคดีกับกลุ่มผู้นำ และแกนนำ ในเวลาต่อมาด้วยข้อหาแจ้งความเท็จ และหมิ่นประมาท ซึ่งกลายเป็นกรณี การต่อสู้ผ่านกระบวนการยุติธรรมของศาลในเวลาต่อมา

3.1.6 สรุปวิเคราะห์

จากการศึกษาถึงกระบวนการประท้วงของราษฎรบ้านโนนเชียงคำ สามารถสรุปได้เป็นลำดับ ดังนี้

1. การชุมนุมประท้วงของราษฎรบ้านโนนเชียงคำ ตำบลทับกุง อำเภอหนองแสง ในครั้งแรก เป็นการลุกขึ้นประท้วงเรียกร้องความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยขอให้ดำเนินการสอบสวนและลงโทษเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ซึ่งการประท้วงในครั้งแรกนี้ผู้นำไม่ได้มีการระดมกำลังเพื่อให้กลุ่มประท้วงมีพลังเข้มแข็งในการกดดันหน่วยงานของรัฐ กล่าวคือมีจำนวนสมาชิกเพียงแค่ 100 กว่าคนเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการประท้วงที่ไร้รูปแบบ ขาดการจัดองค์กรประท้วงที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังไม่ได้มีการระดมพันธมิตร กลุ่มสนับสนุนอื่น ๆ ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมในกระบวนการด้วย จึงทำให้การประท้วงเป็นแค่กลุ่มกดดันเล็ก ๆ ที่ต้องการให้หน่วยงานราชการตอบสนองความต้องการของกลุ่ม ซึ่งขาดน้ำหนัก เพราะไม่เป็นที่สนใจของสาธารณชน ตลอดจนหน่วยงานราชการ กลุ่มเป้าหมายการประท้วง ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานราชการต่างๆไม่ได้รับทราบถึงสาเหตุและความสำคัญของกลุ่มประท้วงที่แน่ชัด ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายของการประท้วงจึงแทบจะไม่มีการโต้ตอบ หรือให้ความสำคัญตอบสนองต่อกลุ่มประท้วง คือเมื่อผู้นำและตัวแทนกลุ่มผู้ประท้วงขอเจรจาให้ทางตำรวจดำเนินการสืบสวน สอบสวนและลงโทษ รองสารวัตรสืบสวนจากการปฏิบัติหน้าที่อันไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งกลุ่มเป้าหมายก็ตอบสนองโดยการรับปากกลุ่มผู้ประท้วงว่าจะรีบดำเนินการให้ ซึ่งเป็นการรับปากลอย ๆ แต่เพียงในนามถือเป็นการให้ผลตอบแทนทางสัญลักษณ์ แก่กลุ่มผู้ประท้วงเท่านั้น แต่ก็สามารถสร้างความพอใจให้กลุ่มประท้วงและสลายการชุมนุมไปโดยเหตุการณ์ก็คงจะจบลงแค่นั้น ไม่มีการติดตามทวงถามผลการสอบสวน ปล่อยให้เรื่องราวค่อยๆ เลือนหายไป หากไม่มีมูลเหตุที่นำมาซึ่งการประท้วง

ครั้งที่ 2 เกิดขึ้นตามมา ซึ่งการประท้วงได้เริ่มขึ้นในหมู่บ้านโนนเชียงค้ำ แล้วย้ายมาปักหลักชุมนุมประท้วง ณ สนามหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง และได้ขยายตัวออกไปเรื่อยๆ

การชุมนุมประท้วงในครั้งที่ 2 ซึ่งกินเวลายาวนานถึง 10 วัน 9 คืน เป็นการประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจคนเดิมอีกเช่นกัน แต่ปัญหา มิได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดซึ่งเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น แต่คราวนี้เป็น ปัญหาที่เกิดกับกลุ่มเดิมที่เคยไปชุมนุมประท้วงมาแล้ว และในครั้งนี้นี้ปัญหาได้แผ่กระจายไปสู่ประชาชน หลายครอบครัวในหมู่บ้านโนนเชียงค้ำ อันเกิดจากการเลือกปฏิบัติหน้าที่ของ รองสารวัตรสืบสวน ประกอบกับเรื่องความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับ รองสารวัตรสืบสวน ซึ่ง ชาวบ้านเชื่อว่าผู้นำของตนถูกกลั่นแกล้งทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรม และเมื่อปัญหามันสร้างความกดดันให้แก่ประชาชนทั้งหมู่บ้านเช่นนั้น ก็ทำให้เกิดความรู้สึกเดือดร้อนร่วมกันเกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และเมื่อผู้นำหมู่บ้านร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน มาประชุมปรึกษาหารือ เพื่อหามาตรการในการดำเนินการแก้ไขและขอพลังสนับสนุน ชาวบ้านต่างก็ขานรับ ประกอบกับการมีผู้นำที่เด่นชัด มีการวางแผนและประชาสัมพันธ์โดยใช้ใบปลิว แดงการณ้อย่างจริงจัง ก็ยิ่งเป็นการกระตุ้นและเร่งระดมพลังประชาชนให้เข้าร่วมสนับสนุนการประท้วงได้มากยิ่งขึ้น

2. ผู้นำการประท้วงในกรณีนี้ คือผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงค้ำโดยมีประธานกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้ช่วย และมีกรรมการหมู่บ้านร่วมเป็นแกนนำสำคัญ ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นผู้สั่งการประสานงานในการประท้วง โดยเริ่มแรกมีการระดมผู้ชุมนุมประท้วงจากราชฎารบ้านโนนเชียงค้ำ ซึ่งทราบข่าวการประท้วงจากการจัดประชุมในหมู่บ้าน เพื่อหาเสียงสนับสนุนการดำเนินการ ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้าน มีความรู้สึกเดือดร้อนร่วมกันจากการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการอยู่แล้วตลอดจนเมื่อมีการประชาสัมพันธ์โดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว แบบเครือญาติ บวกกับความใกล้ชิดสนิทสนมและการบอกเล่าแบบปากต่อปาก ถือว่าเป็นการแจ้งรายละเอียดความสำคัญและมูลเหตุแห่งการประท้วงได้ดี และนอกจากการระดมผู้เข้าร่วมชุมนุม จะกระทำโดยอาศัยการจัดประชุมในหมู่บ้าน และการส่งข่าวแบบปากต่อปากแล้ว ก็มีการนำใบปลิว แดงการณ้อย่างดี ลงชื่อ " คณะกรรมการหมู่บ้านโนนเชียงค้ำผู้รักความยุติธรรม " ออกมาเผยแพร่เชิญชวน ก็ยิ่งเป็นการกระตุ้นให้ราษฎรเข้าร่วม ในการชุมนุมประท้วงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ใบปลิวแดงการณ้อยังเป็นสื่อที่สำคัญอันหนึ่ง ที่มีส่วนช่วยเสริมการแพร่กระจายข่าวสารการประท้วงไปสู่พันธมิตรกลุ่มสนับสนุนอื่น ๆ ตลอดจนกระจายข่าวสู่สังคมสาธารณชนในละแวกใกล้เคียงได้ดีอีกด้วย

การสื่อสารโดยผ่านเครื่องมือสื่อสารอันทันสมัย คือวิทยุติดตามตัว ถึงแม้จะพบว่า มีข้อจำกัดบางประการในการใช้ แต่ก็ เป็นสื่อที่สามารถช่วยเสริมการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การประท้วงให้กระจายออกเป็นวงกว้างได้รวดเร็ว โดยเฉพาะการส่งข่าวถึงผู้นำหมู่บ้านอื่น ๆ ตลอดจนข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ กลุ่มพันธมิตรผู้สนับสนุนซึ่งกลายมาเป็นพันธมิตรและ กลุ่มสนับสนุนที่มีส่วนช่วยในการจัดองค์กรประท้วง การระดมพลังสนับสนุนอื่น ๆ ตลอดจน สื่อมวลชนในท้องถิ่น จนทำให้สามารถระดมพลังประชาชนให้เข้าร่วมสนับสนุนในการชุมนุม ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประท้วงได้ในที่สุด

3. นอกจากการประท้วง จะมีผู้นำที่มีความสามารถในการระดมผู้เข้าร่วมในการชุมนุมโดยผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว การสร้างพันธมิตรและกลุ่มสนับสนุนก็เป็น ส่วนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะสังเกตได้จากการประท้วงในวันที่ 3 ที่มีพันธมิตร กลุ่มสนับสนุนต่าง ๆ ที่ได้รับทราบข่าวความสำคัญของการประท้วง จากการประชาสัมพันธ์ ทั้งแบบปากต่อปากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อใบปลิว และการใช้สื่อวิทยุมือถือ ทำให้มีกลุ่ม สนับสนุนปรากฏตัวขึ้นอย่างชัดเจน ที่สำคัญก็คือกลุ่มสนับสนุนต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนแล้วแต่ เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการประท้วงเรียกร้องที่สำคัญ ๆ มาแล้วทั้งนั้น การประท้วงในครั้งนี้ จึงมีทั้งผู้นำที่มีประสิทธิภาพและภาวะผู้นำสูง มีพลังของผู้เข้าร่วมชุมนุมประท้วงที่มีความ สัมพันธ์อันเหนียวแน่นและมีแรงจูงใจที่ปรารถนาจะเห็นความสำเร็จในการประท้วง ประกอบกับ มีกลุ่มสนับสนุนที่มีทั้งประสบการณ์และคุณภาพ เช่น ชมรมรถสองแถว กลุ่มเกษตรกร ชาวไร่อ้อยตำบลทับกุง และชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง เป็นต้น อีกทั้งยังมีการนำ อุปกรณ์เครื่องขยายเสียงเข้ามาช่วยในการอภิปรายโจมตี ซึ่งเมื่อผนวกเข้ากันแล้วจำเป็นต้อง มีการจัดองค์กรการประท้วงให้มีความชัดเจน กล่าวคือ ผู้นำต้องสามารถสั่งการให้ผู้เข้าร่วม ชุมนุมดำเนินการตามสั่ง ให้มีการแบ่งหน้าที่กันทำ และมีการ พัฒนารูปแบบและวิธีการของ การประท้วง เช่น จากเดิมที่ให้ผู้นำกลุ่มขึ้นไปสลับกันปราศรัยโจมตีก็พัฒนามาเป็นการระดม นักพูดฝีปากดีจากบรรดาสมาชิกผู้เข้าร่วมชุมนุม ขึ้นไปปราศรัยโจมตีกลุ่มเป้าหมายสลับกับ กลุ่มบันเทิงซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อความบันเทิง สำนวณผ่อนคลายความตึงเครียดในหมู่มวลสมาชิก จุดนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าการคัดเลือกนักพูดจากบรรดาสมาชิกทั้งหลาย สลับกับการจัดให้มีกลุ่ม บันเทิงนี้ นอกจากจะเป็นการปรับปรุงยุทธวิธีในการกดดันของผู้นำแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงวิธี การสร้างความสัมพันธ์เหนียวแน่นและเสริมแรงดึงดูดใจ โน้มน้าวใจให้หมู่มวลสมาชิก ทุ่มเท พลังกาย พลังใจ ตลอดจนสร้างระเบียบวินัยภายในกลุ่ม ทำให้กลุ่มผู้ประท้วงยึดมั่นใน เป้าหมายของการประท้วง อันเป็นวิธีการที่แยบยล ชาญฉลาด และมีประสิทธิภาพ

4. เมื่อมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง มีพลังของผู้เข้าร่วมชุมนุมและสามารถระดม พันธมิตร กลุ่มสนับสนุนตลอดจนสื่อมวลชนให้เข้ามาสนับสนุนการประท้วงแล้ว ความจำเป็น ขึ้นต่อไปในกระบวนการประท้วงในขั้นนี้ ก็คือ ผู้นำต้องพัฒนารูปแบบและวิธีการประท้วงอยู่เสมอ และต้องมีการสั่งการบังคับบัญชาให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมปฏิบัติตาม โดยต้องดำเนินการอย่าง ระมัดระวังและอย่างมีศิลปะเพื่อรักษาแรงจูงใจ ตลอดจนความภักดีของกลุ่มผู้เข้าร่วมในการ ชุมนุม ให้ยึดมั่นในเป้าหมายของกลุ่มและสร้างแรงจูงใจ ให้มีความมุ่งมั่นในการที่จะประสบ ความสำเร็จ แต่จากการที่มีผู้เข้าร่วมในการชุมนุมประท้วงเพิ่มจำนวนมากขึ้น และมีความ หลากหลายมากขึ้น ผู้นำก็ต้องพยายามจัดองค์การการประท้วงให้มีระเบียบวินัย เชื้อเพลิงผู้นำ ซึ่งกรณีนี้ ผู้นำก็สามารถดำเนินการต่างๆ ได้ดีเป็นอย่างยิ่ง อันทำให้กลุ่มประท้วงมีพลังในการ ดำเนินการ

5. พันธมิตรกลุ่มผู้สนับสนุนการประท้วง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชมรมครูชนบท อำเภอหนองแสง เป็นกลุ่มที่สำคัญมีส่วนในการระดมมวลชน และปรับปรุงยุทธวิธีในการ ประท้วง คือ เป็นกลุ่มที่ร่างหนังสือ ร้องเรียนขอความเป็นธรรมอย่างเป็นทางการถึง 4 หน่วยงาน ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายของการประท้วงเริ่มให้การยอมรับ ผู้นำ และการประท้วง อย่างเป็นทางการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ นักข่าวท้องถิ่นนักจัดรายการวิทยุที่เข้ามาร่วมสังเกตการณ์ ในภายหลังก็กลายเป็นสื่อที่มีบทบาทในการนำเอาประเด็นการประท้วง ของราษฎรบ้าน โนนเชียงคำ ไปเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น “เสียงอุดร” และเผยแพร่ทางรายการ วิทยุ “เสียงจาก สปจ.” อันเป็นการชูประเด็นการประท้วงให้เป็นที่น่าสนใจแก่สาธารณชน ซึ่งหากขาดกลุ่มสนับสนุนต่าง ๆ และสื่อมวลชนแล้ว การประท้วงในครั้งนี้ก็คงไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ ของกลุ่มแต่อย่างใด

6. ในด้านการตอบโต้จากหน่วยงานราชการนั้น ในการประท้วงครั้งแรก หน่วยงาน ราชการ แทบจะไม่มี การตอบโต้หรือตอบสนองกลุ่มประท้วงแต่อย่างใด ที่ปรากฏเห็นก็มีเพียงแค่ การรับปากว่าจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงให้ ซึ่งการตอบสนองดังกล่าวเป็นเพียง แค่การรับปากลอย ๆ อันถือเป็นการสนองตอบเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น ส่วนในการประท้วง ครั้งที่ 2 หน่วยงานราชการมีการสนองตอบกลุ่มประท้วงมากยิ่งขึ้น และ เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ทั้งนั้น ก็ยังมีการตอบสนองเชิงสัญลักษณ์ปรากฏอยู่บ้างเช่นกัน จะสังเกตได้ ในการ ประท้วงของวันที่ 1 และในวันที่ 2 โดยในวันที่ 1 รองผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอ หนองแสง ก็ได้รับปากกับกลุ่มผู้ประท้วงอีกครั้งว่าจะดำเนินการย้าย รองสารวัตรสืบสวน

ออกนอกพื้นที่ และในวันที่ 2 ของการประท้วง ก็ได้ตอบสนองโดยการแจ้งให้กลุ่มผู้ประท้วงทราบว่า เรื่องกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการของหน่วยเหนือ ซึ่งการตอบสนองเชิงสัญลักษณ์ในครั้งที่ 2 นี้เองนำมาซึ่งความไม่พอใจแก่กลุ่มประท้วงเป็นอย่างมากจนมีการระดมพลังมวลชน พันธมิตรกลุ่มสนับสนุน และ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนล้อมวลชนให้เข้ามาร่วมสนับสนุนในการประท้วง

การโต้ตอบของหน่วยงานราชการที่เป็นรูปธรรม ก็คือการส่งหน่วยหาข่าวเข้าไปปะปนกับกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงเพื่อหาข่าวและเพื่อป้องกันกลุ่มบุคคลที่ 3 จะถือโอกาสก่อความวุ่นวาย อีกรูปแบบหนึ่งก็คือ การสั่งเตรียมพร้อมกำลังเต็มอัตราตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเป็นการกดดันไม่ให้กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงใช้ยุทธวิธีที่รุนแรงจนเหตุการณ์บานปลาย นอกนั้นหน่วยงานราชการไม่สามารถดำเนินการโต้ตอบใด ๆ ต่อกลุ่มผู้ประท้วงได้เลย ยิ่งไปกว่านั้นหน่วยงานราชการเริ่มยอมรับกลุ่มประท้วงอย่างเป็นทางการ เมื่อกลุ่มประท้วงได้ส่งตัวแทนเข้ายื่นหนังสือถึงหน่วยงาน ราชการสำคัญๆ ที่เชื่อว่ามีอำนาจในการตัดสินใจ 4 หน่วยงาน ซึ่งจุดนี้เองที่เป็นจุดหักเหของการประท้วง เพราะเดิมหน่วยงานราชการจะตอบสนองกลุ่มผู้ประท้วงในเชิงสัญลักษณ์ และไม่มีการใช้กำลังรุนแรงในการปราบปรามและสลายการชุมนุม แต่พอมีการยื่นหนังสือประท้วงร้องเรียนอย่างเป็นทางการ ก็ส่งผลให้การสนองตอบเป้าหมายในการประท้วงเริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมขึ้น กล่าวคือ การที่หน่วยราชการได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณี การร้องเรียน รongสารวัตรสืบสวน อย่างจริงจัง ซึ่งถือเป็นการสนองตอบที่เป็นเชิงวัตถุเป็นครั้งแรก และเป็นที่น่าสังเกตว่าการตอบสนองเชิงวัตถุเป็นครั้งแรกนี้สามารถสร้างความพอใจให้แก่กลุ่มผู้ประท้วง เพราะหมายถึงเป้าหมายของการประท้วงเริ่มได้รับการตอบสนองที่ชัดเจนขึ้น ชาวบ้านผู้เข้าร่วมชุมนุมเริ่มเห็นประโยชน์ใหม่ หรือการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนที่กำลังจะได้รับ

อย่างไรก็ตามในวันสุดท้ายของการประท้วง ก็ปรากฏความพยายามของหน่วยราชการ ในการโต้ตอบกลุ่มผู้ประท้วงอีกครั้ง และถือว่าการโต้ตอบที่สำคัญมาก อันมีส่วนช่วยให้ผู้นำการประท้วงตัดสินใจสลายการชุมนุมประท้วงอย่างสงบในเวลาต่อมา กล่าวคือการใช้อำนาจในการบังคับบัญชา ของนายอำเภอหนองแสงที่มีเหนือผู้ใหญ่บ้านโนนเชียงคำผู้นำประท้วงซึ่งนอกจากในฐานะผู้บังคับบัญชาแล้วยังสังเกตได้ถึงความพยายามในการเป็นตัวกลางประสานเพื่อให้เกิดข้อยุติระหว่างฝ่ายตำรวจ และฝ่ายผู้ชุมนุมประท้วงโดยในการชุมนุมประท้วงในครั้งนี้ข้าราชการฝ่ายปกครองไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ เพราะไม่ได้ถูกกระทบหรือถูกกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของการบริหาร แต่เป็นการถูกกดดันให้มีการ

เปลี่ยนแปลงโยกย้าย ตัวบุคคลากรของฝ่ายตำรวจนั่นเอง ถึงแม้ความพยายามในการโต้ตอบด้วยการใช้อำนาจ ในการบังคับบัญชา และการแสดงตัวในฐานะตัวกลางประสาน มีส่วนช่วยทำให้ผู้นำการประท้วงยอมที่จะสลายการชุมนุมประท้วงไป แต่การได้รับการสนองตอบเชิงวัตถุของกลุ่มประท้วงยอมเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด เพราะในภาวะที่มีการชุมนุมประท้วง บรรดาสมาชิกกลุ่มสนับสนุนและพันธมิตรตลอดจนตัวผู้นำการประท้วงยอมอยู่ในภาวะอารมณ์ที่อึกเหิม ยากที่จะทำตามคำสั่งหรือการขอร้องของใครได้ง่ายๆ จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การชุมนุมประท้วงในครั้งนี้สิ้นสุดลงได้ เนื่องจากกลุ่มประท้วงได้รับการสนองตอบตามเป้าหมายของกลุ่มในเชิงวัตถุเป็นสำคัญ คือกลุ่มผู้ประท้วงได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีอำนาจบังคับบัญชาและการพยายามเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยเสริมเท่านั้น

3.2 กรณีการประท้วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดอุดรธานี เขตอำเภอหนองแสง ปี พ.ศ.2538

การประท้วงในกรณีนี้ แตกต่างจากการชุมนุมประท้วงของราษฎรบ้านโนนเชียงค้ำ เป็นอย่างมาก แต่ในความแตกต่างก็ย่อมมีความคล้ายคลึงระคนปนกันไป ซึ่งเป็นกรณีที่น่าศึกษากรณีหนึ่ง เพื่อจะได้เปรียบเทียบให้เห็นถึงกระบวนการประท้วงในชนบทว่าจะมีรูปแบบลักษณะคล้ายคลึง หรือประสบผลสำเร็จเหมือนกันทุกกรณีหรือไม่

3.2.1 สาเหตุของการประท้วง

การประท้วงในกรณี ที่ 2 มีจุดเริ่มมาจาก ราษฎรบ้านนาฝาย ตำบลนาดี อำเภอหนองแสง ทั้งฝ่ายสนับสนุนผู้สมัครหมายเลข 1 และหมายเลข 2 เกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง และกรรมการตรวจคะแนน หน่วยเลือกตั้งที่ 1 หมู่ที่ 1 ตำบลนาดี เนื่องจากเชื่อว่ามี การปฏิบัติหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สมัครฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยทุจริต คือต่างฝ่ายต่างก็คิดว่าเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ฝ่ายตรงกันข้ามที่ตนให้การสนับสนุน จึงเรียกร้องให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งหากพบว่ามี การทุจริตจริง ก็ขอให้ทางการสั่งให้การเลือกตั้งนั้นเป็นไปอย่างไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมและเป็นโมฆะ

3.2.2 รูปแบบและวิธีการประท้วง

การประท้วงเกิดขึ้นในวันที่ 24 ธันวาคม 2538 ซึ่งเป็นวันที่กรมการปกครอง กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดพร้อมกันทั่วประเทศ 75 จังหวัด (กรมการปกครอง,

2539: 1) การประท้วงในครั้งนี้เบื้องต้นมีสาเหตุมาจาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด เขตอำเภอหนองแสง หมายเลข 1 (นายสมพร หัตถปนิตย์) และประธานกลุ่มเกษตรกร ชาวไร่อ้อย ตำบลนาดี อำเภอหนองแสง (นายสุวรรณ พนมเขต) ได้นำสมาชิกราษฎรบ้าน นาฝ่าย ม.1 ตำบลนาดี อำเภอหนองแสง ประมาณ 100 คนประท้วงคณะกรรมการตรวจคะแนน และเจ้าพนักงาน ผู้ดำเนินการเลือกตั้งหน่วยเลือกตั้งที่ 1 หมู่ที่ 1 ตำบลนาดี เนื่องจากในระหว่าง เปิดการลงคะแนนเลือกตั้ง ของหน่วยเลือกตั้งที่ 1 ดังกล่าว คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำ หน่วยเลือกตั้ง ตรวจพบว่าบัตรเลือกตั้งจำนวนหนึ่ง ประมาณ 100 บัตร ในช่องทำเครื่องหมาย ของเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร หมายเลข 2 มีเครื่องหมาย หรือข้อความอื่นปรากฏอยู่แล้ว (ที่ทำการปกครองอำเภอ หนองแสง, 2538) ซึ่งมูลเหตุดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้ผู้สมัคร เบอร์ 1 และสมาชิกผู้สนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ทำการประท้วงเรียกร้องให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมกับให้ยุติการลงคะแนนในทันที และได้เรียกร้องให้นายอำเภอหนองแสง ออกมาแสดงความรับผิดชอบแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีดังกล่าว เนื่องจากเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง และคณะกรรมการตรวจคะแนนแสดงพฤติกรรม ในการอำนวยความสะดวกไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งนายอำเภอหนองแสง(นายประสาน เจียนสกุล) ได้รับเดินทางมาที่หน่วยเลือกตั้ง ที่ 1 และร่วมพิจารณากับคณะกรรมการตรวจคะแนน ซึ่ง ผลจากการพิจารณาเห็นว่าบัตรเลือกตั้งดังกล่าวที่มีเครื่องหมายปรากฏอยู่นั้น น่าจะเป็น ความผิดพลาดหรือบกพร่องจากการพิมพ์ของโรงพิมพ์ ซึ่งคณะกรรมการตรวจคะแนนได้ พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่น่าจะมีผลกระทบต่อ การเลือกตั้ง จึงให้ดำเนินการลงคะแนนเลือกตั้ง ต่อไป (ประสาน เจียนสกุล, สัมภาษณ์, 2541)

การดำเนินการดังกล่าว ของนายอำเภอหนองแสง และคณะกรรมการตรวจคะแนน ยังไม่อาจสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มของ ผู้สมัครหมายเลข 1 โดยเหล่าบรรดาสมาชิกที่ยังคง ปักหลักกตตันอยู่บริเวณหน้าหน่วยเลือกตั้งนั่นเอง นายอำเภอหนองแสง จึงได้เชิญ ผู้สมัคร เบอร์ 1 และแกนนำการชุมนุม ณ บริเวณหน่วยเลือกตั้งที่ 1 เข้าพบปะเพื่อหารือเป็นการส่วนตัว ซึ่งหลังจากนั้น จึงได้มีการออกมาแถลงการณ์ให้ผู้เข้าร่วมการชุมนุมทราบถึงความรู้สึกพอใจ ในการแสดงความรับผิดชอบ และความเอาใจใส่ต่อการเลือกตั้งของนายอำเภอหนองแสง และขอให้สมาชิกทุกคนยอมรับผลการพิจารณาของกรรมการตรวจคะแนน เพราะเจ้าพนักงานผู้ ดำเนินการเลือกตั้ง และคณะกรรมการตรวจคะแนนคงจะไม่ได้มีเจตนาในการทุจริตลำเอียง เข้าข้างผู้สมัครเบอร์ใดเบอร์หนึ่งสำหรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นบนบัตรเลือกตั้งนั้นคงเป็นความ ผิดพลาดของโรงพิมพ์ จึงขอให้สมาชิกทุกคนสลายตัวไปก่อน และขอให้รอดูผลการนับคะแนน ร่วมกัน (สมพร หัตถปนิตย์, สัมภาษณ์, 2540)

เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการลงคะแนนเลือกตั้ง จึงเริ่มมีการนับคะแนนในแต่ละหน่วย เพื่อรวบรวมผลการนับคะแนนส่งไปรวมคะแนนครั้งสุดท้าย ที่ศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง ณ ที่ว่าการอำเภอหนองแสง ซึ่งบรรยากาศที่ดูอึมครึมมาตั้งแต่ตอนเช้าก็ดูดีขึ้นมากขึ้น จนเริ่มรู้สึกถึงความผิดปกติจากการสนใจติดตามผลการรวมคะแนนของประชาชน เพราะมีมากจนผิดสังเกต พอเวลาประมาณ 20.00 นาฬิกา ผลการรวมคะแนนอย่างเป็นทางการก็สรุปออกมา ซึ่งผลปรากฏว่า ผู้สมัครหมายเลข 1 ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาจังหวัดเขตอำเภอหนองแสง ด้วยคะแนน 2,544 คะแนน เจือนผู้สมัครหมายเลข 2 (นายสราวุธ ดวงจำปา) ที่ไม่ได้รับเลือก และได้คะแนน 2,323 คะแนน ห่างกันอยู่เพียง 221 คะแนน (กรมการปกครอง, 2539: 571-72) หลังจากที่ผลการรวมคะแนนประกาศอย่างเป็นทางการ ความเคลื่อนไหวการจับกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ก็เกิดขึ้น และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นการรวมกลุ่มชุมนุมประท้วง เพื่อคัดค้านผลการเลือกตั้งในที่สุด

การชุมนุมประท้วง กระบวนการเลือกตั้ง สจ. ในช่วงกลางคืนเป็นการชุมนุมภายใต้การนำของ ผู้สมัครหมายเลข 2 ซึ่งมีสมาชิกร่วมในกลุ่มประท้วงประมาณ 500 คน ซึ่งได้รวมตัวกันแถลงการณ์โจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยในช่วงแรก กลุ่มประท้วงมีจุดประสงค์ ในการโจมตีเจ้าหน้าที่งานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง และคณะกรรมการตรวจคะแนนหน่วยเลือกตั้งที่ 1 หมู่ที่ 1 ตำบลนาดี ว่าดำเนินการเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม สร้างสถานการณ์ให้ดูว่ามีความวุ่นวาย ในขณะที่มีการลงคะแนนและคอยช่วยเหลือผู้สมัครเบอร์ 1 ให้ได้รับเลือกตั้ง ซึ่งในเย็นวันนั้น ผู้นำการประท้วงได้มีการระดมพลังสนับสนุนจากราษฎรบ้านนาฝาย หมู่ที่ 1 ตำบลนาดี ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยเลือกตั้งที่ 1 นั้นมีเลศนัย ซึ่งอาจจะวางตัวไม่เป็นกลาง จึงมีประชาชนมารวมตัวกัน ณ ลานหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง ประมาณ 500 คน ซึ่ง ผู้นำการประท้วงตลอดจนสมาชิกคนสำคัญ ๆ ได้ใช้เครื่องขยายเสียง "โทรโข่ง" ในการอำนวยการความสะดวกโจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งหลังจากนั้น กลุ่มประท้วงได้ส่งตัวแทนเข้าเจรจากับ นายอำเภอหนองแสง ผู้เป็นประธานศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง และนายอำเภอหนองแสง ได้ขอร้องให้มีการสลายการชุมนุมไปก่อน เพราะมืดค่ำแล้ว ขอให้ส่งตัวแทนมาฟังคำตอบในตอนเช้า ซึ่งจะให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการเลือกตั้ง และกรรมการตรวจคะแนนทั้งหมด ตลอดจนเจ้าหน้าที่รักษาความสงบประจำหน่วยเลือกตั้งที่ 1 หมู่ที่ 1 ตำบลนาดี มาชี้แจงข้อเท็จจริงกับกลุ่มผู้ประท้วงต่อไป กลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้ทยอยสลายตัวไปก่อนในคืนนั้น (สราวุธ ดวงจำปา, สัมภาษณ์, 2540)

เช้าตรู่วันที่ 25 ธันวาคม 2538 กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงก็ได้กลับมาปักหลักชุมนุม ณ ลานหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองแสง อีกครั้ง ซึ่งการกลับมาของผู้ชุมนุมในวันนี้ จำนวนผู้มาร่วม ชุมนุมลดลงเหลือประมาณ 200 กว่าคน เท่านั้นเอง ส่วนผู้นำก็ยังคงเป็นนายสรายุทธ วงศ์จำปา อยู่นั่นเอง ซึ่งในช่วงที่ 2 ของการประท้วงนี้ ได้มีการนำเครื่องขยายเสียงใส่รถบรรทุก มาใช้ในการอภิปราย เป็นที่น่าสังเกตว่า ในวันที่ผู้นำการประท้วงได้รวบรวมสมัครพรรคพวก แกนนำคนสำคัญ ๆ เพื่อแบ่งหน้าที่โดยให้นายทองม้วน ภูเวียงแก้ว ราษฎรบ้านนาฝาย ตำบลนาดี เป็นแกนนำประสานพลังมาสมทบ ให้นายธนูศักดิ์ อมูลราช ราษฎรบ้านเดียวกัน ประสานชมรมรถสองแถวอำเภอหนองแสง เพื่อขอรับการสนับสนุนพาหนะในการขนส่งผู้เข้าร่วมชุมนุม และให้นายทองใบ ไม่ทราบนามสกุล แกนนำอีกคน เป็นผู้ประสานกับประธานชมรมครูชนบท อำเภอหนองแสง อาจารย์วีรพงษ์ คงการเรียน เพื่อขอรับการสนับสนุนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขอให้เป็นตัวกลางในการประสานสื่อมวลชน ซึ่งเป็นนักข่าวและนักจัดรายการวิทยุท้องถิ่น ที่มีภูมิลำเนา อยู่ที่อำเภอหนองแสง มาเป็นกำลังช่วยเสริมและประชาสัมพันธ์การประท้วงด้วย (ธนูศักดิ์ อมูลราช, สัมภาษณ์, 2540)

การระดมกำลัง และการเชิญชวนราษฎรให้เข้าร่วมในการประท้วงอย่างกว้างขวาง เป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากระยะเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็วที่สุดในตอนนั้นก็คือ การใช้การติดต่อแบบปากต่อปาก ซึ่งถึงแม้ในช่วงระหว่างการประท้วงนั้น ผู้นำประท้วงจะสั่งให้แกนนำจัดทำใบปลิวแถลงการณ์มาใช้สนับสนุนเสริมการประชาสัมพันธ์ด้วย แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากราษฎรเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากเป็นใบปลิวที่ไม่น่าสนใจ หรือดึงดูดใจ เพราะเขียนขึ้นด้วยมือแล้วใช้การถ่ายสำเนาเอกสารและมีจำนวนไม่มากนัก คือไม่เกิน 500 ฉบับ ทั้งนี้เนื่องจาก ระยะเวลาในการจัดทำใบปลิวมีอยู่อย่างจำกัดนั่นเอง (ทองม้วน ภูเวียงแก้ว, สัมภาษณ์, 2540) ราษฎรส่วนหนึ่งที่สนับสนุนผู้สมัครเบอร์ 2 และเข้าร่วมการชุมนุมประท้วง ได้กล่าวถึงเหตุผลการเข้าร่วมชุมนุม เนื่องจากเห็นว่ามีความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในการเลือกตั้ง และเมื่อมีเพื่อน ๆ มาชวนให้ไปเรียกร้องขอความเป็นธรรมจึงไป บางคนก็ทราบข่าวจากใบปลิวซึ่งโดยส่วนตัวก็มีความสงสัยในการเลือกตั้งในวันนั้นอยู่แล้ว รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่จะลำเอียง วางตัวไม่เป็นกลาง จึงเข้าร่วมในการประท้วง นอกจากนี้การไปร่วมชุมนุมประท้วงนี้ ได้รับการอำนวยความสะดวกจากผู้นำที่จัดรถรับส่งมาให้ จึงไปเข้าร่วม ดังกล่าว (สวัสดิ์ แก้วมหวงศ์, หนูจันทร์ ชัยพิมพ์, แสงทอง ชัยพิมพ์, สุจินต์ วันฐเสริม, เล็ง ศรีแสนวงศ์ และ บุญ ศิริโยธา, สัมภาษณ์, 2540) การประท้วงในวันที่ 2 ได้มีการโจมตีเจ้าหน้าที่กลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มแกนนำและมีการส่งตัวแทนเข้าพบ นายอำเภอหนองแสงเพื่อทักท้วงการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด เขตอำเภอหนองแสง โดย

กล่าวหาว่า เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งและคณะกรรมการตรวจคะแนน หน่วยเลือกตั้งที่ 1 ตำบลนาดี กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยยินยอมให้บุคคลอื่นนำบัตรเลือกตั้งออกจากเขตเลือกตั้งเพื่อนำไปถ่ายเอกสารแล้วนำมาคืน จึงขอให้นายอำเภอหนองแสงสอบสวนข้อเท็จจริงและลงโทษเจ้าหน้าที่เหล่านั้น ซึ่งนายอำเภอหนองแสง ได้รับปากว่าจะเร่งดำเนินการให้ และขอให้ผู้ร่วมชุมนุมสลายตัวไปก่อนเพราะมารวมตัวกันประท้วงก็เสียเวลา เนื่องจากหากจะให้แก้ไขข้อข้องใจทั้งหมดได้ ต้องให้คณะกรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งมาชี้แจง และรวบรวมพยานหลักฐานเสียก่อน จึงแจ้งให้กลับบ้านและให้ส่งตัวแทนมาฟังคำตอบในวันถัดไป (สราวุธ ดวงจำปา, อ้างแล้ว)

จะสังเกตได้ว่าในวันที่ 2 ของการชุมนุมประท้วง จำนวนผู้ชุมนุมประท้วงลดลงเกินกว่าครึ่งของการประท้วงในวันแรก ทั้งนี้เนื่องมาจากการขาดความต่อเนื่องของการชุมนุมประท้วง และนอกจากนี้ ผู้นำยังขาดการเสริมแรงจิตใจให้แก่มวลชนมากด้วย ยิ่งไปกว่านั้น เป้าหมายของการชุมนุมประท้วงยังขาดความชัดเจน มีความไม่แน่นอน อันสร้างความสับสนและน่าเบื่อหน่ายให้แก่ผู้เข้าร่วมการชุมนุมเป็นอย่างมาก กลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุมได้กล่าวถึงความล้มเหลวไม่แน่ใจในการประท้วงว่า “ วันแรก ๆ ก็สนุกดูคึกคักดี มีสมาชิกเยอะ แต่พอวันที่ 2 สมาชิกหายไปกว่าครึ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำการประท้วงไม่ได้มีการแจ้งข่าวสารความคืบหน้าของการดำเนินการให้กลุ่มผู้เข้าร่วมชุมนุมได้รับทราบ อีกทั้งกลุ่มผู้ชุมนุมไม่ทราบถึงทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการประท้วงจึงเกิดความลังเล และเริ่มเห็นว่าการประท้วงไม่มีความสำคัญ (ชื่น ช่อม่ออน, ไสว ชมที, บุชบา พลน้ำเที่ยง, แก้ว พรรติณ, สนิท ยอดเสน่ห์ และ เต็ม เคนหงษ์, สัมภาษณ์, 2540)

ในวันที่ 3 ของการประท้วง ไม่ได้มีการระดมสมาชิกจำนวนมากมาชุมนุมประท้วงเหมือน 2 วันที่ผ่านมา คงมีแต่ผู้นำการประท้วงและแกนนำคนสำคัญ ๆ และราษฎรประมาณ 30 คน ได้มาทักท้วงการเลือกตั้งอีกครั้ง ณ สถานีตำรวจอำเภอหนองแสง ซึ่งประเด็นยังอยู่ที่ การกล่าวหาเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง และคณะกรรมการตรวจคะแนนหน่วยเลือกตั้งที่ 1 ตำบลนาดี ว่ากระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยยินยอมให้บุคคลอื่นนำบัตรเลือกตั้งออกจากเขตเลือกตั้ง เพื่อนำไปถ่ายเอกสารแล้วนำมาคืน ซึ่งในวันนี้มิได้เป็นเพียงแต่การทักท้วงด้วยวาจาแต่เป็นการทักท้วงโดยยื่นหนังสือต่อนายอำเภอหนองแสง ซึ่งต่อมาได้ให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งและกรรมการตรวจคะแนนตลอดจนเจ้าหน้าที่รักษาความสงบหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มผู้ร้องเรียน ซึ่งในคำชี้แจงนั้นได้แสดงและยืนยันถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการดำเนินการเลือกตั้งของคณะกรรมการทุกคน มิได้มีเจตนาทุจริต

หรือวางตัวไม่เป็นกลางช่วยผู้สมัครเบอร์โด้เบอร์หนึ่ง และที่สำคัญก็ไม่ได้มีการอนุญาตหรือยินยอมให้บุคคลอื่น หรือบุคคลใดนำบัตรเลือกตั้งออกจากเขตเลือกตั้งเพื่อนำไปดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือเพื่อนำไปถ่ายเอกสารแล้วส่งคืนตามที่ได้เข้าใจ (ชนะศึก สาตรารอด, สัมภาษณ์, 2541) เจ้าพนักงานและคณะกรรมการตรวจคะแนนเจ้าหน้าที่รักษาความสงบประจำหน่วยเลือกตั้งที่ 1 หมู่ 1 ตำบลนาดี ได้ชี้แจงกับผู้ชุมนุมและผู้ยื่นทักท้วงการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2538 เวลาประมาณ 10.00 น. ซึ่งก็สามารถเจรจาตกลงกันได้ด้วยดี (ประสิทธิ์ สุริยะ, สัมภาษณ์, 2541) ในที่สุดนายอำเภอหนองแสงก็แจ้งให้ผู้ชุมนุมทักท้วงได้ทราบถึงข้อสรุปคำชี้แจง และขอให้ยุติการทักท้วงเพียงแค่นั้นเพราะผู้ทักท้วงไม่มีพยานหลักฐานใด ๆ มาประกอบการทักท้วง (ภราดร จุฬาริ, สัมภาษณ์, 2541)

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่คณะกรรมการตรวจคะแนน เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่รักษาความสงบประจำหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวได้ชี้แจงข้อเท็จจริง แก่กลุ่มผู้ทักท้วงการเลือกตั้งแล้ว ก็ได้มีการรายงานผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น ราษฎรจึงแยกย้ายกันกลับไป (ที่ทำการปกครองอำเภอหนองแสง, 2538) แต่ในที่สุด ผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลข 2 ก็ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 56 แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พุทธศักราช 2482 (รวมทั้งได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ถึง พ.ศ.2523) ร้องต่อศาลให้พิจารณาและสั่งให้ ผู้สมัครหมายเลข 1 เป็นผู้ได้รับเลือกตั้งโดยมิชอบเพราะเห็นว่าการเลือกตั้ง ในเขตนั้นเป็นไปโดยมิชอบ(กรมการปกครอง, 2528: 19)

ในระยะต่อมา จะเป็นกระบวนการต่อสู้โดยอาศัยการพิจารณาตัดสินของกระบวนการศาลยุติธรรม ซึ่งหลังจากที่ศาลจังหวัดอุดรธานีได้รับคำร้องคัดค้านแล้ว ก็ได้เร่งพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีคำสั่งให้อายัดหีบเลือกตั้งหน่วยที่ 1 ตำบลนาดีเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาของศาล จนในที่สุดศาลได้มีคำพิพากษาตัดสินว่าด้วย มิปรากฏหลักฐาน หรือพยานใดที่จะแสดงถึงความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้ง หลักฐานต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในหีบเลือกตั้งได้ดำเนินการอย่างถูกต้อง และได้มีการลงรายชื่อกำกับไว้ โดยถูกต้องทุกรายการ สำหรับบัตรเลือกตั้งบางส่วนที่ปรากฏเครื่องหมายอยู่ก่อนแล้วในช่องทำเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครหมายเลข 2 ศาลพิจารณาว่าเป็นข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ของโรงพิมพ์ จึงให้ยุติเรื่องนี้เพียงแค่นี้ หลังจากนั้น อำเภอหนองแสง ก็ไปขอรับหีบบัตรพร้อมหลักฐานต่าง ๆ คืน (ที่ทำการปกครองอำเภอหนองแสง, 2539)

จะเห็นว่าวิธีการประท้วง ส่วนใหญ่ในการประท้วงครั้งนี้ก็คือ การกดดันและการเปิดแถลงการณ์โจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก โดยการใช้โทรโข่งและเครื่องขยายเสียงเป็นอุปกรณ์ช่วย และมีการใช้ใบปลิวแถลงการณ์โจมตีเจ้าหน้าที่ พร้อมเชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมในการ ชุมนุมประท้วง ซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จเท่าใดนักเนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา วิธีการจัดทำและปริมาณของใบปลิว นอกจากนี้การพัฒนายุทธวิธีในการประท้วงก็ไม่ชัดเจนนัก เพราะปรากฏแค่ การอภิปรายโจมตีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นส่วนใหญ่ และใช้วิธีการเจรจาต่อรอง ตลอดจนการยื่นหนังสือประท้วงอย่างเป็นทางการเข้าเสริมแต่อย่างไรก็ตาม การที่เป้าหมายของการประท้วงไม่มีความชัดเจนแน่นอน มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในแต่ละวัน จึงสร้างความไม่แน่ใจและลังเลใจให้แก่ผู้เข้าร่วมชุมนุม กล่าวคือ ในวันแรกกลุ่มผู้ประท้วงไม่ได้แจ้งถึงเป้าหมายของการรวมกลุ่มให้ทราบแต่อย่างใด เพียงแต่มีการรวมกลุ่มกดดัน และปราศรัยโจมตีเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น จนเป้าหมายของกลุ่มประท้วงเริ่มมาชัดเจนขึ้นในวันที่ 2 นั่นคือ ต้องการทักท้วงการเลือกตั้ง อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่รักษาความสงบ เนื่องจากความสงสัยในการปล่อยให้บุคคลอื่นนำบัตรเลือกตั้งออกจากบริเวณเลือกตั้งและนำไปถ่ายเอกสาร พร้อมกับขอให้นายอำเภอหนองแสงสอบสวนข้อเท็จจริงและลงโทษเจ้าหน้าที่ดังกล่าวด้วย ส่วนเป้าหมายของการชุมนุมประท้วงในวันที่ 3 ก็เหมือนในวันที่ 2 แต่แตกต่างกันตรงที่แทนที่จะใช้วิธีการทักท้วงด้วยวาจา โดยผ่านการเจรจาอย่างเดียวก็หันมาใช้การทักท้วงที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยยื่นหนังสือประท้วง ซึ่งนายอำเภอหนองแสงได้ดำเนินการตอบสนองทางวัตถุแก่กลุ่มประท้วง คือ ให้เจ้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องออกมาชี้แจงข้อเท็จจริงให้กลุ่มผู้ประท้วงที่ยังคงอยู่ได้ทราบและเข้าใจ และขอให้ยุติการทักท้วงเสีย เพราะผู้ทักท้วงไม่มีพยานหลักฐานใด ๆ มาประกอบการทักท้วงดังกล่าว จนในที่สุดผู้ชุมนุมประท้วงก็สลายตัวไป

จะสังเกตได้ว่าในช่วงสุดท้ายของการประท้วง ปริมาณพลังสนับสนุนจากหมู่มวลสมาชิกในกลุ่มประท้วงได้ลดปริมาณลงอย่างเห็นได้ชัด จนถึงเมื่อวันสุดท้ายแห่งการประท้วง ก่อนที่ผู้นำจะเปลี่ยนแปลงวิธีการต่อสู้ โดยการร้องขออำนาจศาลในการพิจารณาการเลือกตั้งว่าเป็นไปโดยมิชอบ ซึ่งถือเป็นการอาศัยอำนาจทางกระบวนการยุติธรรม อันแสดงให้เห็นถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงวิธีการต่อสู้ประท้วง และการเปลี่ยนเวทีการต่อสู้ ซึ่งเป็นการกระทำแต่โดยลำพังของผู้นำจึงทำให้ไม่มีพลังประชาชนตลอดจนพันธมิตรเข้าร่วมสนับสนุนแต่อย่างใด

3.2.3 ผู้นำและองค์กรประท้วง

การประท้วงในกรณีนี้ ผู้นำการประท้วงไม่สามารถใช้อิทธิพลและภาวะผู้นำในการระดมพลังประท้วง รวมถึงสร้างความเหนียวแน่น และสร้างแรงจูงใจตลอดจนรักษาระเบียบวินัยแก่ประชาชนผู้ร่วมชุมนุมได้อย่างมีประสิทธิภาพนัก ประกอบกับมีข้อจำกัดด้านเวลา ทำให้การประชาสัมพันธ์การใช้สื่อโซเชียลมีเดียที่มีรูปแบบวิธีการจัดทำและปริมาณอันจำกัด ไม่สามารถระดมพลังประชาชนได้ และทำให้ข่าวการชุมนุมประท้วง ไม่มีการแพร่กระจายสู่กลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนสาธารณชนได้อย่างทั่วถึงและกว้างขวาง พลังสนับสนุนในการประท้วงจึงน้อยและอยู่ในวงจำกัดเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีความพยายามของผู้นำในการจัดองค์กรประท้วง กล่าวคือมีการระดมแกนนำสำคัญๆ พร้อมแบ่งงานกันทำเพื่อสร้างความเป็นระบบความเข้มแข็งและความสัมพันธ์อันเหนียวแน่น และควมมีระเบียบวินัยของกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง ตลอดจนเพื่อหาพันธมิตรและกลุ่มสนับสนุนอื่น ๆ รวมถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อขยายองค์การประท้วงให้ใหญ่ขึ้น และให้มีการจัดองค์กรที่ชัดเจน ในขณะที่การดำเนินการดังกล่าวไม่ได้รับการสนใจจากกลุ่มพลังสนับสนุนอื่น ๆ เท่าใดนัก คงมีแต่ชมรมรถสองแถวอำเภอหนองแสงที่ให้การสนับสนุนด้านการขนส่งผู้เข้าร่วมชุมนุม ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ก็ไม่ได้สนองตอบให้การสนับสนุนกลุ่มประท้วงเท่าที่ควรโดยเฉพาะอย่างยิ่งชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสงและสื่อมวลชนท้องถิ่น ทำให้พันธมิตรกลุ่มสนับสนุนไม่มีความหลากหลายอันส่งผลให้การชุมนุมประท้วงขาดพลังและอิทธิพลในการกดดันลดลง

3.2.4 พันธมิตรผู้สนับสนุน: นักข่าวท้องถิ่น นักจัดรายการวิทยุ

กลุ่มพันธมิตรที่สนับสนุนกลุ่มประท้วงที่ชัดเจนที่สุด ได้แก่ ชมรมรถสองแถวอำเภอหนองแสง ซึ่งสนับสนุนในด้านการขนส่งผู้เข้าร่วมชุมนุมเพียงกลุ่มเดียว ในขณะที่กลุ่มอื่น ๆ ไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ เช่น สมาคมชาวไร่อ้อย สื่อมวลชน กลุ่มเคลื่อนไหวอื่น ๆ ตลอดจนชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง อันเป็นกลุ่มที่เปี่ยมไปด้วยสติปัญญาและคุณภาพ ก็ไม่ได้ออกมาเคลื่อนไหวให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ประท้วง แต่อย่างใด มีแต่การจับตาดูอยู่ห่าง ๆ ไม่เข้ามามีส่วนในกลุ่ม เพราะวิเคราะห์ดูแล้วเป็นเพียง แต่การชุมนุมประท้วง ของคนกลุ่มเล็ก ๆ เพียงกลุ่มเดียว และที่สำคัญมีมูลเหตุการเกิดมาจากการเมืองท้องถิ่น ไม่ได้เกิดมาจากความทุกข์ หรือความเดือดร้อนของประชาชนโดยรวม ส่วนคนที่มาร่วมก็คงจะไม่ทราบข้อเท็จจริงเป็นส่วนใหญ่อาจจะเห็นคนอื่นมาก็เลยตามมาด้วยการช่วยเหลือของชมรมครูที่ทำได้

ก็คือช่วยประสานนักข่าวท้องถิ่น ให้เข้าไปสังเกตการณ์ในการชุมนุมประท้วงตามที่ได้รับ การร้องขอเท่านั้นเอง (วีรพล คงการเรียน, สัมภาษณ์, 2541)

ผู้นำและแกนนำการประท้วง แทบจะไม่ประสบผลสำเร็จในการระดมพลังจาก กลุ่มสนับสนุนและพันธมิตรอื่นๆ เลย เมื่อขาดกลุ่มสนับสนุนพลังต่าง ๆ ก็ลดลงไปเยอะ ดังจะ สังเกตได้ถึง ความไม่มีพลังกล่าวคือผู้นำและแกนนำไม่สามารถใช้อิทธิพลและภาวะผู้นำสร้าง แรงดึงดูดใจ หรือกระตุ้นให้สมาชิกผู้เข้าร่วมชุมนุมทุ่มเทพลังเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งนอกจากไม่สามารถดึงดูดใจสมาชิกผู้ร่วมชุมนุมได้แล้ว การที่มีเป้าหมายในการประท้วง ไม่ชัดเจนแน่นอน และมีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวัน ก็ยิ่งสร้างความสับสนและความน่า เบื่อหน่ายให้เกิดขึ้น จนสมาชิกผู้ร่วมชุมนุม ขาดแรงจูงใจและเมินเฉย จนค่อย ๆ ละทิ้งกลุ่มไป ทีละเล็กละน้อย ดังนั้น การขาดกลุ่มสนับสนุน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พลังของมวลสมาชิก ในกลุ่มลดลงไปด้วย ยิ่งกว่านั้น ความไม่เอาใจใส่ และความไม่สนใจติดตามปัญหาการประท้วง ของสื่อหรือนักข่าวท้องถิ่น ยิ่งเป็นการบั่นทอนพลังในการสนับสนุนทั้งนี้เนื่องจากสื่อมวลชน ไม่สนใจที่จะนำความสำคัญและประเด็นการประท้วงไปแพร่กระจายให้สาธารณชนได้รับรู้ รับทราบถึงข่าวคราวความเคลื่อนไหวตลอดจนสาเหตุของการประท้วง จึงทำให้ไม่ได้รับความ สนใจจากประชาชนโดยทั่วไป อันส่งผลให้การระดมพลังเข้าสนับสนุนในกลุ่มประท้วง ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการชุมนุมประท้วงไม่ได้รับความชอบธรรมจากคนส่วนใหญ่ใน ชุมชนนั่นเอง

การที่สื่อมวลชนนักข่าวท้องถิ่นไม่สนใจประเด็นการประท้วงเท่าที่ควร เนื่องมาจาก เป็นประเด็นปัญหาที่ไม่มีความสำคัญเพราะไม่ได้เกิดจากความเดือดร้อนของประชาชนในสังคม อย่างกว้างขวาง เพราะเพียงแค่อเข้ามาสัมผัสครั้งแรกแต่เพียงผิวเผินก็รู้สึกถึงความไร้ทิศทาง ขาดจุดยืน ขาดประสิทธิภาพและยังเป็นการประท้วงของคนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ และเป็นประเด็นอันเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในทางการเมืองเท่านั้น นักข่าวจึงไม่ยอมเข้าไป ยุ่งเพราะกลัวว่าอาจจะตกเป็นเครื่องมือของบุคคลบางกลุ่ม (วราวุธ วรศรี, สัมภาษณ์, อ้างแล้ว)

3.2.4 การโต้ตอบของหน่วยงานรัฐต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มประท้วง

หลังจากการประท้วงได้ประทุขึ้น หน่วยงานของรัฐก็ได้ดำเนินการใด ๆ อันเป็น การตอบโต้กลุ่มประท้วงโดยใช้วิธีที่รุนแรง ไม่มีการจับกุมผู้ประท้วง ไม่มีการปราบปรามหรือ ทำร้าย ตลอดจนข่มขู่กลุ่มผู้ชุมนุมแต่อย่างใด ดังนั้นยุทธวิธีในการตอบสนองของกลุ่มผู้ชุมนุม

ประท้วงจึงเป็นไปโดยสันติวิธี กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่มีการใช้ยุทธวิธีการเจรจา และสนองตอบ เป้าประสงค์ของกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยการรับปากคือรับปากว่าจะดำเนินการให้ซึ่งเป็นการตอบสนอง ในเชิงสัญลักษณ์แต่เพียงในนาม เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการใช้อิทธิพลและภาวะผู้นำของ หน่วยงานของรัฐในการโน้มน้าวใจให้ผู้นำและกลุ่มผู้ประท้วงยอมสลายการชุมนุมในแต่ละวัน ทำให้การประท้วงไม่ยืดเยื้อ ขาดความต่อเนื่อง อันเป็นยุทธวิธีการจัดการกับการชุมนุมประท้วง ไม่ให้มีความต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อไม่มีความต่อเนื่องก็ส่งผลให้การระดมพลังสนับสนุนในการชุมนุม เป็นไปด้วยความยากลำบากอีกด้วย

การพยายามตอบสนองกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงเพียงในเชิงสัญลักษณ์ และการใช้ ภาวะผู้นำในการโน้มน้าวใจให้มีการสลายการชุมนุมในแต่ละวันนั้น นอกจากจะทำให้กระบวนการประท้วง ขาดความต่อเนื่องแล้ว ยังเป็นการตัดกำลังกลุ่มประท้วง ไม่ให้สามารถระดมพลัง สมาชิกและระดมพันธมิตรกลุ่มสนับสนุน ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกด้วย แต่เมื่อ กลุ่มผู้ประท้วงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการด้วยการยื่นหนังสือประท้วงอย่างเป็นทางการ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็สามารถพัฒนารูปแบบการตอบสนองกลุ่มผู้ประท้วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นกัน นั่นคือ การตอบสนองกลุ่มผู้ชุมนุมในเชิงวัตถุ ซึ่งหมายถึงการเริ่มแสดง การยอมรับกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงอย่างเป็นทางการ และยังตอบสนองเป้าประสงค์ของกลุ่ม อย่างจริงจัง โดยการดำเนินการให้มีการชี้แจงข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วย เลือกตั้งที่เกิดเหตุ ซึ่งการชี้แจงในวันสุดท้ายของการประท้วงนั้น นอกจากจะแสดงถึง การสนองตอบเป้าประสงค์ของกลุ่มผู้ประท้วงอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจนแล้ว ยังเป็นการสรุป ปัญหาของมูลเหตุการประท้วง เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ร่วมชุมนุม จนยอมยุติและสลายการ ชุมนุมไปในที่สุด ดังนั้น ความพยายามที่จะต่อสู้หลังจากใช้ กระบวนการประท้วงไม่สำเร็จแล้ว ปรากฏออกมาในรูปการดำเนินการแต่เพียงลำพังของผู้นำประท้วง นั่นก็คือ การร้องขออำนาจ ศาลให้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม นั่นเอง

3.2.5 สรุปวิเคราะห์

1. จะเห็นว่าสาเหตุในกรณีนี้ เกิดจากความไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่อำนาจการ เลือกตั้ง ที่เชื่อว่ามี ความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม แต่เนื่องจากจุดประสงค์หรือเป้าหมายในการ ประท้วงมีความไม่แน่นอนชัดเจน คือ ระหว่าง การเรียกร้องให้ลงโทษเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการ เลือกตั้งและกรรมการตรวจคะแนน หน่วยเลือกตั้งที่เกิดเหตุ กับการเรียกร้องให้ผลการเลือกตั้ง เป็นโมฆะ ทำให้ดูเหมือนว่า ตัวผู้นำไม่มีจุดยืน ไม่มีความมั่นคงจึงถูกมองว่าสาเหตุการประท้วง

อาจจะมาจากการขัดแย้งทางการเมืองส่วนบุคคล ซึ่งทำให้การประท้วงขาดพลังสนับสนุนในเวลาต่อมา

2. การประท้วงในกรณีนี้ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการประท้วงที่ไร้ประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้นำไม่สามารถใช้ภาวะผู้นำในการดึงดูดใจเสริมแรงให้เหล่าบรรดาสมาชิกทุ่มเทพลังเพื่อเป้าหมายของกลุ่ม นอกจากนี้รูปแบบของกลุ่มประท้วงยังขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากมีการสลายการชุมนุมชั่วคราวในช่วงเย็นของแต่ละวัน ซึ่งนอกจากเกิดความขาดช่วงของการประท้วงแล้ว ผู้นำและเหล่าบรรดาแกนนำยังไม่สามารถระดมพลังสนับสนุนจากประชาชน ไม่สามารถระดมพันธมิตร กลุ่มสนับสนุน ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมและเสริมพลังกลุ่มประท้วงได้ จึงส่งผลให้ ผู้นำไม่สามารถรักษาแรงจูงใจของผู้เข้าร่วมชุมนุมได้ และละทิ้งกลุ่มไปที่ละเล็กละน้อยดังกล่าว

3. ความไร้ประสิทธิภาพในการระดมกลุ่มสนับสนุนพันธมิตรและสื่อมวลชนต่างๆ เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้กลุ่มประท้วงเสื่อมกำลังลงไปอีก นั่นก็หมายถึงประสิทธิภาพในองค์รวมของกลุ่มประท้วง แทบจะไม่ปรากฏให้เห็นได้ ดังนั้น จึงเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มกดดันหน่วยงานของรัฐแต่เพียงเล็กน้อย โดยกลุ่มประชาชนในวงจำกัด และไม่มีพลังมีความพยายามในการจัดองค์กรประท้วงแต่ก็ไม่ชัดเจนมากนักซึ่ง หน่วยงานของรัฐก็ไม่ได้มีการโต้ตอบด้วยวิธีการที่รุนแรง แต่พยายามสร้างภาพและสนองตอบกลุ่มผู้ประท้วงในเชิงสัญลักษณ์เป็นส่วนใหญ่

4. การสนองตอบกลุ่มประท้วงในเชิงสัญลักษณ์ ประกอบกับการใช้อิทธิพล ตลอดจนภาวะผู้นำในการโน้มน้าวใจกลุ่มผู้ชุมนุมของหน่วยงานของรัฐ ทำให้ผู้ร่วมชุมนุมยอมสลายการชุมนุมในแต่ละวัน แสดงถึงอิทธิพลที่ได้เปรียบและเหนือกว่าของหน่วยงานราชการเพราะการขาดความต่อเนื่องของการประท้วงถือเป็นการตัดรายละเอียดยหรือเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นการตัดแขนตัดขาของผู้นำการประท้วงลงไปทีละนิด ซึ่งพอผู้นำและกลุ่มแกนนำการประท้วงเปลี่ยนวิธีการประท้วงเป็นการกดดัน โดยยื่นหนังสือทักท้วงการดำเนินการเลือกตั้งหน่วยงานของรัฐก็สามารถพัฒนายุทธวิธีในการสนองตอบได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการกลุ่มประท้วงในเชิงวัตถุ ปรากฏชัดเจน นั่นก็คือการตอบสนองโดยการให้กลุ่มเป้าหมาย คือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในมูลเหตุการชุมนุมประท้วงออกมาชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมกับสรุปประเด็นปัญหาให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมได้ทราบถึงการทักท้วงที่ขาดพยาน และหลักฐานใดมาประกอบการทักท้วงดังกล่าว จนทำให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมประท้วงเข้าใจและยอมสลายการชุมนุม

จะสังเกตได้ว่าการประท้วงในกรณีนี้ เกี่ยวข้องกับผู้นำและประชาชนกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีใจความเดือดร้อนของประชาชนอย่างกว้างขวาง ทำให้การชุมนุมขาดความน่าสนใจ นอกจากนี้การรวมกลุ่มขาดความแพร่ระบาดของอารมณ์ จึงไม่อาจพัฒนากลายเป็นกลุ่มอุดมการณ์ หรือกลุ่มมีเป้าหมายร่วมได้ มูลเหตุของการร้องเรียน ยังเกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่น ทำให้กลุ่มพลังทางสังคมอื่น ๆ เช่น ชมรมครูชนบทอำเภอหนองแสง และนักข่าวท้องถิ่นตลอดจนสื่อต่างๆ ไม่ให้ความสนใจในการชุมนุมประท้วงเท่าที่ควร และไม่ให้การสนับสนุนใด ๆ แก่กลุ่มผู้ชุมนุม เพียงแต่จับตาดูอยู่ห่าง ๆ เท่านั้นเอง

อย่างไรก็ตาม ถึงจะมีการตั้งข้อสังเกตว่าการชุมนุมประท้วงในครั้งนี้เป็นการระดมพลังประชาชน แต่เพียงบางกลุ่มเพื่อมาสนับสนุนความประสงค์ของผู้นำประท้วง และแกนนำที่เกิดจากความขัดแย้งในทางการเมืองท้องถิ่น แต่หากวิเคราะห์ถึงในแง่สิทธิของประชาชนพลเมืองที่จะเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยสันติ และโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ถือว่าเป็นความชอบธรรมที่ผู้นำประท้วงจะสามารถกระทำได้ถึงแม้กระบวนการประท้วงในครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงความอ่อนพลัง ซึ่งความอ่อนพลังของการประท้วงในกรณีนี้ประเด็นสำคัญน่าจะมาจากสาเหตุที่อ่อนของการประท้วงซึ่งไม่น่าจะเป็นสาเหตุ ที่ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมกันและมารวมกลุ่มประท้วง แต่อย่างไรก็ตาม การรวมตัวประท้วงหน่วยงานของรัฐในกรณีนี้ ก็ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องรีบดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและชี้แจงต่อประชาชน ผู้มารวมตัวประท้วง ซึ่งถ้าหากไม่มีการประท้วงก็คงจะไม่มี การตรวจสอบใดๆ จากหน่วยงานของรัฐ ผู้นำการประท้วงสามารถทำให้หน่วยงานของรัฐตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการด้านอื่นประกอบ นั่นคือ ด้านกระบวนการยุติธรรมของศาล เนื่องจากเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องของกฎหมาย อย่างไรก็ตามอาศัยผู้ตัดสินที่มีความเที่ยงธรรม นอกจากนี้ การที่สาเหตุของการประท้วงไม่ได้มาจากความเดือดร้อนที่กระทบกับประชาชนโดยทั่วไป จึงส่งผลให้ผู้นำไม่สามารถระดมพลังสมาชิก กลุ่มพันธมิตรสนับสนุน สื่อมวลชนต่าง ๆ ตลอดจนไม่สามารถรักษาแรงจูงใจ สร้างระเบียบวินัยในกลุ่มผู้เข้าร่วมการชุมนุมได้ อันทำให้กระบวนการประท้วงในครั้งนี้ไม่ประสบผล และมีความแตกต่างจากกระบวนการประท้วงกรณี การชุมนุมของราษฎรบ้านโนนเชียงค้ำ เป็นอย่างมาก